

**ANUARUL ACADEMIEI
TEOLOGICE „ANDREIANE”**

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ACADEMIA TEOLOGICĂ „ANDREIANĂ” ORTODOXĂ
ROMÂNĂ DIN SIBIU

ANUARUL

XVIII

1941—1942

PUBLICAT DE

Dr. DUMITRU STĂNÎLOAE
RECTOR

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE
SIBIU, 1942

PERSPECTIVE MESIANICE IN PSALMI

INSEMNĂRI PE MARGINEA TEXTELOR

De Prof. Dr. N. NEAGA

Dela Facere la Apocalipsa din Patmos, persoana lui Mesia, a Mântuitorului promis, se vede ca un fir roșu purtându-se dealungul istoriei, colo vestit de profeți, ici descoperit lumii în carne și oase; ca Fiu al lui Dumnezeu. Mai ales ideia mesianică este ceea ce leagă întreolaltă cele două Testamente. Biografia Mântuitorului nu se face numai după modelul evangheliștilor, martori oculari, ci și după acea minunată schiță trasată de Duhul, care a grăit prin profeți. Cele mai principale adevăruri de credință le-a anunțat Vechiul Testament. Toată descoperirea din urmă este cuprinsă în legea cea dintâi, dela atomul abia creat și până la sfârșitul misionarismului lui Hristos. Vechiul Testament este întâia expresie a revelației scrise și prin urmare izvorul prim al tuturor dogmelor dumnezeiești, pe cari nu numai le anticipează, ci la pătrunderea cărora contribuie mult. Astfel încât vorba: *Novum Testamentum in Vetere latet, Vetus in Novo patet* se potrivește de minune tocmai în această legătură de idei. Sunt destul de numeroși psalmii mesianici. Astfel psalmul 2¹⁻¹² descrie triumful regelui Mesia asupra vrăjmașilor, ps. 8⁵ anticipează desăvârșirea sa omenească, ps. 16¹⁰ exprimă nădejdea în înviere, ps. 22², 34²⁰ și 38¹² descriu patimile sale, 40⁷⁻⁹ arată jertfirea de sine, 89⁴⁵ și 102²⁵ moartea în floarea vieții etc.

În fruntea lor stă psalmul 2, în care se află celebrele cuvinte: „Pentru ce se zbuciumă păgânii și popoarele plănuesc cele deșarte? Se răscoală regii pământului și căpeteniile lor țin sfaturi împreună împotriva Domnului și a Unsului său: Să rupem legăturile lor și să aruncăm dela noi funiile lor”!

„Pentru ce” (trad. evr. למה compus din prepoziția ל și pronumele interogativ מה) nu este o simplă întrebare, ci este un strigăt de mirare. Profetul aude murmurul neliniștit al

păgânilor și vede pornirea lor revoluționară. „Goimi” sunt numai păgânii, câtă vreme cuvântul „popoarele” cuprinde și pe evrei. Se răscoală deci: păgânii și evreii. „*Se sbuciumă*” (tr. evr. רגשו [„ragšu”] perf. kal. = se află în stare de neliniște, sinonimul „se zbuciumă” e mai cuprinzător) exprimă nervozitatea celor cari urzesc revoluția. Un „plan deșert” fac aceia cari „șes pânză de paiangen”, adică cei cari se ocupă de nimicuri, neserioșii. Prin aceste expresii Psalmistul arată neîncrederea unora în Dumnezeu și Mesia. Sfetnicii popoarelor (regi și principii) nu numai că se lasă prinși în hora celor turbați, dar ferb nerăbdători și-și inchipue lucru grozav. Țin îndată adunări ca să se înalțe între pământeni, cari nădăduiesc în puterile trupului și completează împotriva lui Dumnezeu. Unsul e traducerea evreescului Mașiah, grecește Χριστός. Numirea e întrebuințată în Vechiul Testament, aplicându-se la preoți, patriarhi, profeți, regi. Uneori desemnează pe Mântuitorul, mai rar în cărțile canonice, (am avut până acum cazul I Sam. II₁₀), de regulă însă în cele necanonice. Mesia este regele ideal făgăduit de Dumnezeu oamenilor, pentru mântuirea lor.

Scopul complotului îl indică versul 3: ruperea legăturilor cu Dumnezeu prin lepădarea credinței și a obligațiilor impuse de ea. Prinși în legături și funii sunt supușii, robii, vitele. O robie grea consideră și necredincioșii, ascultarea de bună voe față de cele ale lui Dumnezeu.

Unii comentatori, mai ales sfinții Părinți, b. o. Origen,¹ Teodoret,² Sf. Atanasie,³ fer. Augustin,⁴ explică acest text prin prisma Faptelor IV₂₇. În cazul acesta rebelii sunt Irod, Pilat și asociații lor, cari cred că „nu e cazul să li-se impună religia creștină”.⁵

¹ Origen: „Regii pământului și principii sunt Irod și Pilat și conducătorii poporului iudeu, ceea ce menționează de altcundă Petru, cel inspirat de Dumnezeu, în Faptele Apostolilor”. (ΕΙΣ ΨΑΑΜΟΥΣ) Ps. II M. G. tom. 12 col. 1101.

² Teodoret ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΑΜΟΥΣ, în ps. II M. G. tom. 80 col. 875.

³ Sf. Atanasie: Expositio in ps. II M. G. tom. 27 col. 63.

⁴ fer. Augustin: Enarratio in ps. II M. L. tom. 36 col. 69.

⁵ Augustin: op. cit. M. L. col. 70.

Ca urmare a răscoalei împotriva lui Dumnezeu și-a lui Mesia, acesta este invitat să ia în stăpânire neamurile pământului, iar căpeteniilor li se pune în vedere să ia învățătură și să slujească cu evlavie lui Dumnezeu, la din contră, ca vasele de lut țândări îi va face: „Eu am pus pe regele meu peste Sion, muntele meu cel sfânt, a zis Domnul: „*Fiul meu ești tu! Eu astăzi te-am născut*, cere dela mine și-ți voi da națiunile moștenire și stăpânirea ta marginile pământului. Cu tolag de fer îi vei zdrobi, ca vasele olarului îi vei sparge”.

Subiectul frazelor din aceste 3 versuri e Dumnezeu, care vestește așezarea regelui Mesia în Sion. Sionul este o culme în centrul orașului Ierusalim. Aici era locul numit Moria, unde a jertfit Avraam, acolo se afla cetatea lui David și apoi templul lui Solomon. Prin zidirea templului Sionul devine centru religios, loc sfânt. Sionul, adică Ierusalimul, va deveni capitala împărăției viitoare. Șeful împărăției spirituale va fi regele cel intuit cu voia lui Dumnezeu. Între Dumnezeu și rege există raportul dintre părinte și fiu. Cuvântul „Astăzi”... e sinonim cu etern, veșnic, căci la Dumnezeu nu se aplică noțiunea de timp. Timpul e limitat, are un început și sfârșit și dacă Fiul ar fi născut în timp ar fi și el limitat. Nașterea în timp se aplică numai la cea după trup, dar ca Fiul al lui Dumnezeu Regele s'a născut din veci, cum precizează Pavel: „Hristos erî și azi acelaș în veci” (Evrei 13, Rom. 1).

„Fiu” dumnezeesc se numește în Vechiul Testament poporul ales (Ex. 4₂₂ Deut 14, Os 11). Adopțiunea aceasta s'a acceptat în urma rolului spiritual ce-l avea Israel în lume. „Copii ai lui Dumnezeu” se mai numesc oamenii virtuoși (Fac. 6₂); iar în epoca creștină, Sfinții sunt mădule din trupul lui Hristos.

Expresiile „eu... te-am născut” indică divinitatea pruncului regal. Pentru întărirea acestei afirmări Teodoret¹ se referă la Ps. 109, („mai înainte de luceafăr te-am născut”).

Națiunile sunt toate popoarele, cu excepția lui Israel; „marginile pământului” arată până unde se întinde uscatul. „Fiul” are un tolag (pentru tolag vezi Fac. 49₁₀) de zdrobire.

¹ Teodoret: op. cit. în ps. II. M. G. tom. 80 col. 808.

„Zdrobite sunt, zice sf. Vasile, numai lucrurile cele de pământ și lut. Fiul nu se folosește de toiagul său împotriva oricui, la voia întâmplării, ci față de cei păcătoși”.¹

Un alt psalm de genul acesta este Psalmul 8₅, care descriind demnitatea omului se întreabă: „Ce este omul că-ți aduci aminte de el, și fiul omului că-l iai în seamă? Cu puțin mai mic decât Dumnezeu, cu slavă și cu cinste încununat, stăpân peste lucrul mâinilor Tale”.

Omul din întrebarea „ce este omul”? este traducerea lui enoș אָנִישׁ. Substantivul acesta derivă dela אָנַשׁ un verb care înseamnă: slab, moale, fragil și caracterizează ideea nimicniciei sale. (O paralelă izbătoare avem în Ps. 103₁₅₋₁₆: „Omul? zilele lui sunt ca iarba, el înflorește ca floarea câmpului, când suflă vântul ea trece și nu se mai cunoaște locul unde a fost”).

Verbul zakar זָכַר înseamnă mai mult decât a-ți aminti..., a te gândi la cineva. Dumnezeu își amintește de om cu un scop bun, ca să-l sprijinească, să ia în seamă cererile sale juste. Așa și-a adus aminte de Noe după potop oprind apele (Fac. 8₁), de Avraam, și a scos pe Lot din mijlocul pericolului (Fac. 19₂₀). Astfel în psalmul acesta Dumnezeu își aduce aminte cu drag de creatura sa. „Fiul omului” nu ne spune atât de mult cât ne spune originalul „ben adam”. Adam derivă dela „adama” = pământ, = pământeanul, fiul pământului, expresie care-l aduce pe om în legătură cu cele trecătoare, din care este alcătuită ființa sa.

„Meelohim” מַלְאֲכִים se traduce greșit cu: „decât ingerii”. Cuvântul înseamnă: „decât Dumnezeu”. Traducătorii se bazează de obicei pe LXX care are παρ'αγγέλους. Eroarea nu trebuie moștenită din generație în generație. Asemănarea omului cu Dumnezeu nu e străină Scripturii. În Fac. 6₂ avem două categorii. Sunt: „copiii lui Dumnezeu” și sunt „fetele oamenilor”, cari se căsătoriră întreolaltă. În cazul acesta „copiii lui Dumnezeu” sunt oamenii virtuoși iar „fetele...” sunt cele din neam prost, cele imorale, lipsite de pietate. Orice om nu poate figura ca titlu de comparare cu Dumnezeu, căci nu e de ajuns să fii creat după chipul și asemănarea Lui ci să trăiești desăvârșit,

¹ Sf. Vasile: comentariu la Psalmi trad. de Dr. Fecioru—Căciulă p. 221.

încât să nu ai „cu privire la Creator nici cea mai mică bănuială pornită din necredință”.¹ În acest cadru alcătuit de sf. Vasile putem plasa și pe omul psalmului nostru. Din mâna Creatorului omul a eșt majestuos și frumos, urmarea acestor daruri se vede la om. Păcatul îl îndepărtează „pe om de Dumnezeu”: Mai prejos decât Dumnezeu e omul și prin moarte. (conf. Teodoret din Cyr).²

„Lucrul mâinilor” sunt toate creaturile, pe care omul le stăpânește în chip regal.

Această mare idee despre demnitatea omului Pavel o aplică la Hristos (Evrei 2₈₋₉), făptura în care se întâlnește desăvârșirea omenească în gradul cel mai înalt, cum zicea Origen.³

Tot așa de însemnate au rămas în istoria mesianismului următoarele cuvinte ale ps. 16₁₀:

„Căci nu vei lăsa sufletul meu iadului, nici vei da pe cuviosul tău să vadă stricăciune”.

„Sufletul” este traducerea lui „nefeș”, acest cuvânt derivă dela verbul שָׁנָה care înseamnă a sufla, substantivat suflare, duh. Sufletul nu este parte constitutivă a ființei corporale, ci locatarul principal al corpului omenesc. În lumea de dincolo sufletul trăește independent de corp. De moarte și urmările ei nimeni nu scapă. Credinciosul ideal dorește ca sufletul lui să aibă o soartă diferită de alți muritori.

„Șeol” = iad (LXX „ᾗδης”) indică una dintre cele două stări de după moarte. Iadul e locul de nefericire, locuința de după moarte a celor răi, „focul cel veșnic”, cum îl zice Mântuitorul. Ce e șeolul (iadul) ne-o spune Eccl. IX₁₀ = „locul unde nu se află nicio faptă, nici punere la cale, nici știință, nici înțelepciunea”. Cu timpul noțiunea se precizează, astfel în Noul Testament (Mt. XVI₁₈ Fapte II₂₇ Lc. X₂₈) e împărțita morților păcătoși. Iadul are porți zăvorâte, chei la por-

¹ Sf. Vasile, op. cit. pag. 34.

² Teodoret, op. cit. în Ps. VIII M. G. tom. 80 col. 917, are: „îngerii” în loc de „Dumnezeu” și zice: „prin moarte este făcut mai mic decât îngerii”.

³ Origen, op. cit. ps. VIII M. G. tom. 12 col. 1185: „Acestea se referă la încorporarea Dumnezeului și Mântuitorului nostru, când omul fu în-cununat cu glorie și stimă”.

tile sale și stăpân temut. Cuvântul derivă dela grecescul ἄδης, = întunecos nevăzut; în Illada e imperiul lui Pluton (zeul iadului), adică lumea cea de sub pământ, locuința morților, prin analogie: moarte, mormânt.

Hasid, δσιος, sfântul, cucernic, cel cuvios, alesul, indică partea materială din om. Preocupările acestui psalm privesc viața de dincolo. Cu privire la ea profetul are noțiuni precise ca și referitor la componentele ființei umane. Pătruns de credință mai știe că dincolo de orice experiență există o lume nouă, mântuitoare de trup și suflet; de ea se vor învrednici numai aleșii lui Dumnezeu. Prin sf. Petru (Fapte II₂₅) și Pavel (Fapte 13₃₅), Noul Testament referă la Hristos ca prezicere nestrăicării și a nemuririi de care s'a învrednicit — după cum arată Teodoret din Cyr.¹

Bogat în perspective mesianice este și ps. 18₅₀₋₅₁; el anunță înainte de vreme convertirea națiunilor; vorbele profetice sunt: „Pentru aceea te voi preamări între neamuri Dumnezeu și numele Tău îl voi slăvi. (El) care mărește ajutorul regelui său și arată îndurare Unsului său, David și seminței lui, în veci”.

„Pentru aceea” adică drept mulțumită pentru ceea ce face Dumnezeu. Versul anterior ne-a informat că l'a mântuit de dușmani, pe alesul Său. „A preamări” și „a slăvi” sunt sinonime. Preamărirea lui Dumnezeu se face prin cuvânt și faptă; prin cuvânt îl laudă și-l face cunoscut, prin pilda vieții sale se arată vrednic de distinsul său Protector. „Între neamuri” = adică peste tot, cum interpretează Teodoret: „la oraș și la sat, pe câmp și prin văi, prin munți și pe coline, pe mare și pe uscat”.²

Așa dar; Pentru mulțimea de binefaceri cari se revarsă asupra credinciosului, Dumnezeu va fi vestit popoarelor. Oriunde va ajunge regele Mesia, va predica, mai mult decât oriunde altul, adevărul și descoperind rătăcirile și imperfecțiunile omului le va combate, îndrumând pe calea desăvârșirii. Cum n'ar deveni el instrument de ridicare morală când Dumnezeu

¹ Teodoret: op. cit. în ps. 15 M. G. tom. 80 col. 963.

² Teodoret: op. cit. în ps. 17 M. G. col. 988.

fi este stâlp sprijinitor în mijlocul împrejurărilor celor mai grele, și când se pleacă Domnul și veghează fără oboseală în decursul tuturor secolelor până și asupra posterității sale?

Ideia pare dependentă de II Sam. 17¹². Nu pot accepta, ca pe temeiul vorbirii la persoana a 3-a despre David, să se admită întregiri ulterioare la text, cum propune b. o. Herkenne,¹ nici că psalmul ar avea sens colectiv, referindu-se la Israel în captivitate, cum cred alții.

Versul făgăduiește că părtași ai evangheliei pot fi toți. Li se va predica, restul depinde de ei. Adevărul acesta îl notează Pavel, în epistola sa către Romani 15₉.

Un psalm care în toate vremurile a fost considerat mesianic e al 72-lea. Avem aici un început de portret regal, o scurtă caracterizare a faimoasei sale împărății și o înfățișare a atmosferei de măreție din epoca de mai târziu.

1. „Dumnezeule! Judecățile tale dă-le regelui și dreptatea Fiului regelui”.

Precum înalta demnitate e un dar ceresc, tot așa pacea și dreptatea. Solomon cerea odinioară înțelepciune; ca să deosebească binele de rău și să facă dreptate (I. Reg. 3₉₋₁₀). Regele viitorului cere ca atât acțiunea judecătorească cât și sentința să-i fie încredințate. „Regele” și „Fiul regelui” e una și aceeași persoană: „regele Hristos, Fiul lui Dumnezeu”, cum interpretează Origen² și Atanasie³ și Teodoret⁴ și peste tot sfinții Părinți. De fapt în Noul Testament Mântuitorul spune că „Dumnezeu nu judecă pe nimeni, ci toată judecata a dat-o Fiului” (Ioan 5₂₂). Acesta e textul dela care plăcă Augustin⁵ în comentarul său la acest vers.

2. „Spre a judeca poporul tău după dreptate și pe cei în suferință după judecată”.

¹ Dr. H. Herkenne: Das Buch der Psalmen überetzt und erkl. Bonn 1936 p. 95 (Bd. V₂ Die h. Schrift herausgeg. Dr. F. Feldmann și Dr. H. Herkenne).

² Origen, op. cit. M. G. ps. 71, col. 1525: „Βασιλεὺς Χριστὸς, ὁ Θεὸς Υἱὸς”.

³ Atanasie, op. cit. M. G. ps. 71, col. 324 αὐτὸς δὲ ἐστὶν ὁ Χριστὸς.

⁴ Teodoret, op. cit. M. G. ps. 71, col. 1429 etc.

⁵ Augustin, op. cit. M. L. ps. 71, col. 902.

Norma de conducere va fi dreptatea, cea dumnezeiască însă, care dă fiecăruia ceea ce merită. Judecățile lui Dumnezeu sunt perfecte, ele nu pot fi apelate. Regele ideal doarește ca și instanțele sale judecătorești să fie pătrunse de duhul dreptății divine, pentruca astfel să se poată aduce la expresie adevărul pur.

„Poporul” sunt credincioșii עַם d. עָנָה „ana” = a suferi, determină pe oropsiții societății omenești, ei sunt cei în suferință pentru credința lor — după Origen,¹ copiii născuți din părinți idolatri — după sf. Atanasie.²

3. „Vor rodi munții pace poporului și colinele dreptate”.

Evenimentul se va realiza atunci când regele va domni după placul lui Dumnezeu. Atunci virtuțile nu mai constituiesc o excepție, ci devin parte intimă și ceva nedespărțit de lume. Munții și colinele constituie o figură literară, o sinecdocă = întreaga țară. Hieronim crede că-i vorba aici despre predicatorii evangheliei păcii.²

4. „Va judeca drept obișnuiții poporului, va mântui copiii celor săraci și va zdrobi pe asupritor”.

Regele este judecătorul a cărui nepărtinire se îndreaptă către toți oamenii. Dreptatea sa devine dreptate universală, dar se interesează în particular de cel mizerabil. Cine vrea să se împotrivescă va cădea lovit de brațul invincibil al judecătorului.

5. „Teamă le va fi de Tine cât soarele și atâta vreme cât luna, din neam în neam”.

Dorința aceasta și o exprimă regele ideal. Până când soarele va exista și până când luna se va putea vedea pe întinsul cerului, forța diriguitoare în lume să fie Dumnezeu. „Din neam în neam” este sinonimul celeilalte asemănări = cât va exista lumea.

6. „Cobori-va ca ploaia pe cosire, ca roua care adapă pământul”.

„gʒ” (גֶּז) însemnă tunsoare, am redat cu „cosire”, expresie mai potrivită în această legătură de idei.

¹ Origen, op. cit. în ps. 71 M. G. col. 1525.

² Hieronym: Liber Psalmorum Ps. 71, M. L. tom. 29 col. 250 nota 5.

Binefacerile unei astfel de domnii sunt asemenea ploii, care zămăsește verdeață pe pământ. Roua nu-i cea a dimineții ci cea de după ploae, abureala, (bura, cum îi zice Biblia Fundațiilor), care cuprinde întreg spațiul și menține un climat prielnic naturii.

7. „*Înflori-va în zilele lui cel drept și belșug de pace până ce nu va mai fi luna*”.

Epoca visată de moși strămoși va fi inaugurată în timpul regelui ideal.¹ Atunci omul curat și nobil va propăși, iar standardul vieții morale se va desăvârși.²

בלי (beli) = înșamnă nimicire, distrugere, stricare, = adică până se va strica luna încât nu va mai fi spre a și îndeplini funcțiunea de luminător.

8. „*Și va stăpâni dela mare până la mare și dela râu până la marginea pământului*”.

Cei vechi credeau că pământul este în formă de disc Is. 40₂ în LXX... (γῶπον τῆς γῆς) și încunjurat de jur împrejur de oceane (Ps. 24₂). De aici vorba „dela mare la mare”, adică dela o margine la alta a pământului. „Râul” de aici se crede a fi Iordanul, cum cred Augustin³ și Teodoret,⁴ sau Eufратul, care adesea se ia ca limită de hotar îndepărtat (Fac. 15₁₈ Ios. I₄). În locul expresiilor: „marginile pământului” LXX are περὶ τῆς οὐρουμένης. Cuvântul din urmă înșamnă pământ locuit (dela οὐρέω γῆ). Expresiile din membru al 2-lea al versului sunt o sinonimă cu cele din partea întâia. E vorba despre toți oamenii din toate părțile pământului. Împărăția Regelui va fi universală.

9. „*Închinase-vor înaintea lui locuitorii uscatului și dușmanii lui praf vor linge*”.

¹ Ciril, ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΨΑΛΜΟΥΣ ps. 71 M. G. tom. 70 col. 1180 „în zilele lui Hristos dreptatea va înflori ca urmare a convertirii sincere la credința în Dumnezeu”.

² Teodoret, op. cit. ps. 71 M. G. col. 1134: „după întruparea Dumnezeului și Mântuitorului nostru războaiele vor înceta...” (Se gândește la cele macabeice cu grecii, romanii etc.)

³ Augustin, op. cit. M. L. col. 909.

⁴ Teodoret, op. cit. M. G. col. 1434.

Între textul masoretic și cel grecesc există aici o divergență. În loc de: „locuitorii uscatului” LXX are: Etiopienii, יִם־יַיִם dela יַיִם = locuitor al pustului, al uscatului, al pământului. Se vede că LXX a aplicat cuvântul acesta la Etiopieni, într’adevăr locuitori ai deșertului, dar înțelesul frazei e mult mai larg. E vorba despre toți oamenii, cari vin la Hristos, cum spunea Origen.¹ Nici în cazul Septuagintei nu se pierde sensul mesianic al textului, dar atunci trebuie să admitem împreună cu Augustin că „Aethiopes, a parte totum, omnes gentes significavit”.²

„A linge”... e o expresie de umilință, ce se poate adresa unui nepretin. Pentru răul ce-a făcut șarpele, din Fac. III₁₄, e blestemat a mânca pulbere, adică a fi obiect de dispreț.

10. *„Regii Tarșişului și cei din insule daruri vor aduce, regii din Șeba și cei din Seba tribut vor da”.*

Tarșis (în LXX Θαρσις) e orașul Tartessus din Spania de jos, localitate spre care a fost îndrumată corabia ce ducea pe profetul Iona (Iona I₃). Acest oraș din sudul însoțit al Spaniei era vestit centru comercial. În psalmi localitatea este imaginea acelei mai îndepărtate regiuni occidentale. Șeba (שְׁבָא) e o regiune în Arabia (LXX o identifică cu ἡ τῶν Ἀράβων; Vulgata zice: „reges Arabum”...)

Seba שְׁבָא e o provincie în Etiopia. De aici a venit regina de Saba atrasă de faima înțelepciunii lui Solomon. Ea aduse regelui daruri alese: pietri scumpe, aur și parfumuri.

Insulele sunt cele din marea mediterană. Toate regiunile acestea erau vestite prin bogăția lor.

11. *„I se vor închina lui toți regii, toate națiunile vor sluji lui”.*

Domnitorul viitorului va fi un rege mare. Va izbuti să supună ascultării sale pe toți. Stăpânirea lui nu este silnică, ci de bună voie și-o impune peste fiecare. Teodoret³ vede aici un ecou din Fac. 49₁₀ (de el vor asculta).

17. *„Numele lui va trăi veșnic, cât soarele va dăinui na-*

¹ Origen, op. cit. M. G. col. 1524.

² Augustin, op. cit. M. L. col. 909.

³ Teodoret, op. cit. M. G. col. 1436.

mele lui, și se vor binecuvânta intru el toate națiunile, și-l vor ferici.

Versurile 12, 13, 14 sunt înrudite ideologic cu vers 2 și 4. În versul 15 și 16 se înșiră grămada de binefaceri ce se revarsă asupra aderenților regali. Profeția culminează în 17. Aici e discutată proveniența lui יְיָ probabil vine dela יְיָ kal imperf. „inên”, LXX are διαμεινέ. Soarele este aici imaginea veșniciei: Amintirea lui va fi eternă. Sfinții Părinți au dreptate afirmând că profeția aceasta s'a făcut patriarhilor.¹

Natural că aceasta este o profeție și una dintre cele mai sublime din câte conține Biblia și nu cum se afirmă că stăm aici în fața unor „noțiuni eshatologice aplicate unui rege oarecare de rând”.²

Și biserica catolică admite caracterul mesianic al acestui loc, dar nu sunt toți de acord când e vorba a se fixa detaliile. Unfi (b. o. I. Cl. Fillion)³ văd în Ps. 72 o profeție direct mesianică, alții (b. o. Mgr. Meignan)⁴ una indirect mesianică. În cazul din urmă subiectul apropiat ar fi un rege israelit, care e a se lua apoi ca tip al regelui Mesia și a împărăției sale.

Profeții folosesc un limbaj încărcat cu figuri literare în uzul epocii lor. Pe noi nu ne sesizează toate detaliile celor din Saba, Tarsis, Arabia. Scumpă ne este ideea principală, care este curat mesianică. Astfel se vede, ca un fir roșu purtându-se dealungul acestor psalmi Regele excepțional.

¹ Augustin, op. cit. M. L. col. 913, Teodoret, op. cit. col. 1439.

² Conf. L. Dennefeld, Le Messianisme, Paris 1929 pg. 97.

³ La sainte Bible com. tom. IV ed. 9 Paris 1927 pg. 215.

⁴ David, roi, psalmiste, prophète, Paris 1898 pag. 425.

MYTHOS

— DELA EPISTOLELE PASTORALE ȘI PÂNĂ LA DL LUCIAN BLAGA —

De Dr. GRIGORIE T. MARCU, profesor

I

La începutul celei de-a doua jumătăți a veacului apostolic, scurtă vreme după ce-i rânduiseră episcopi, pe unul la Efes pentru Asia Proconsulară, iar pe celălalt în insula Creta, sf. Apostol Pavel a adresat ucenicilor săi direcți Timotei și Tit cele trei epistole numite din vremuri îndepărtate „pastorale”. Cuprinsul lor este alcătuit dintr-o serie de îndemnuri stăruitoare și limpezi, menite să-i ajutoreze pe colaboratorii săi mai tineri întru purtarea cu *credință* și cu *spor* a funcțiunii de înainteații ai bisericilor amintite, de care s'au încredințat a se împărtăși.

Nu discutăm necesitatea formulării lor. Inșuși faptul că încercatul Apostol al lui Iisus Hristos a găsit de bine să-și rupă răgazul trebuincios pentru articularea acestor splendide povești cari vor rămâne peste ani și peste vremi mada și îndreptarul de căpetenie al oricărui pastorații creștine, explică îndeajuns norocul nostru de-a le putea avea la îndemână.

Se cuvine, totuși, să subliniem în treacăt utilitatea lor pentru împrejurările de-atunci și pentru pastorii de suflete cărora le-au fost destinate în primul rând.

Provincia romană a Asiei era pe acea vreme, alături de capitala cezarilor, locul de întâlnire al tuturor curentelor de credințe și idei cari își disputau adeziunea sufletească a populațiilor antice unificate politicește de geniul organizator al Romanilor. Iudaismul elenistic, filosofia greco-romană, religiile de mistere ale Orientului, cu toate ramificațiile lor, circulau și se propovăduiau nestingherite de nici o opreliște, atâtea vreme cât aderenții lor înțelegeau să se supună, la ocazii festive, orânduiriilor stăpânirii politice de-a aduce Cezarului și Romei ofrandele prescrise de înfloritorul lor cult.

Religia cea nouă a lui Iisus Hristos își pusese viguros piciorul, înainte cu vreo două decenii, prin propovăduirea Apostolului neamurilor, în această patrie fericită a atâtor spirite aprinse și bine intenționate și a atâtor șarlatani. Luminile ei, aprinse cu neîmpuținată râvnă și cu necazuri înimaginabile, la Tarsus, Derbe, Listra, Iconium, Antiohia Psidiei, pe meleagurile sălbătăcite ale Galatiei, în Frigia și 'n mândra metropolă a Asiei Proconsulare, Efesul — „lumen Asiae“ cum îl numise Pliniu — își înălțau de sârg para orbitoare spre țările cerului, împrăștiind negurile intoxicate de baccilii misterelor și limpezindu-i și împodobindu-i zarea cu belșugul dumnezeiilor daruri. Lucrul cel bun era totuși abia în faza inițială. Timotei, mai marele întru Hristos al acestui animat sector de împărăție păgână, trebuia să știe că avea totul și pe toți împotriva sa și a împărăției celei noi care se înfiripase aci prin străduințele pauline. Scripturile Apostolului îl previn asupra primejdiilor și îl înarmează, ca să le poată sta împotriva ca un adevărat ostaș al lui Hristos.

Pe cât de confuză și de dificilă era ambianța spirituală în Asia Proconsulară, pe atât de răi erau localnicii insulei care străjuia căile de legătură dintre cele două bazine ale anticei Mare Nostrum. Neascultători, grăitori în deșert, amăgitori, urăcioși, nesupuși, nedestoinici pentru lucrurile bune, Cretanii aveau și alte năravuri urâte: răsturnau casele, învățând pentru dobândă urâtă ceea ce nu se cade (cf. Tit 1,10—11.16). Sf. Apostol Pavel îi cunoștea cât se poate de bine. Avusese cel puțin de două ori prilej să le cerceteze temutul cuib de vultur: când mergea la Roma ca să se judece de către Cezar și după norocoasa soluționare a procesului său de cive roman. Scriindu-i lui Tit, își va aduce aminte că chiar unul dintr'ai lor, un „prooroc“ cretan, poetul Epimenides,¹ le-a aruncat acestora în obraz atât de puțin măgulitoarea lui apreciere: „Cretanii sunt pururea mincinoși, hiare rele, pântece leneșe“ (Tit 1, 12).² Ignoranți în materile de re-

¹ Vezi Dr. Grigorie T. Marcu: Saul din Tars („Seria Teologică“ nr. 14), Sibiu, Tip. Arhidiecezană 1939 p. 115.

² Citatele trebuincioase le transcriem constant din *Noul Testament* tipărit cu binecuvântarea și purtarea de grijă a P. Sf. Sale D. D. Nicolae Colan, Episcopul Vadului, Feleacului și Clujului, apărut în Editura Episcopiei ortodoxe române a Clujului, la Floriile anului 1942.

ligie și gândire filosofică nu puteau fi nici ei. Apropierea de Elada și Asia pe de-o parte, loc de escală pe de altă parte a corăbiilor cari cutreerău Mediterana dela un capăt la altul cu încărcături de mărfuri și de idei deopotrivă de felurite, le înlesneau și le impuneau contactul cu mișcările spirituale ale vremii, făcând inevitabil schimbul de idei atât de frecvent într'o lume fără hotare despărțitoare de țări și de mentalități. Există un paralelism lesne identificabil între stările din Asia Proconsulară și insula Creta. Identitatea îndemnurilor pe cari sf. Apostol Pavel le adresează, învesmântate în aproape aceleași cuvinte, și lui Timotei și lui Tit, dovedește că el are în vedere situații identice. E aceeași lume mândră de tradițiile ei seculare și într'o parte și în alta, același interes viu față de disputele școlilor filosofice, aceleași neliniști metafizice caracteristice epocilor pornite pe povârnișul declinului după ce au atins culmea progresului corespunzător virtualităților lor. Mediu prielnic pentru răsădirea pomului vieții și promițător de roadă îmbelșugată dacă priveghezi neconținut asupra lui, culegând omizile și sburătărind paserile cari îi scobesc fructele. Primejdiile, multe la număr, pasc în primul rând mlădițele abia altoite în butucul acestui pom. Asupra lor, Timotei și Tit trebuie să vegheze cu îndoită atențiune. O pildă — tocmai aceea care convine mai bine studiului acestuia — ne va lămuri mai cu dinadinsul.

Timotei și Tit sunt îndemnați, în diverse reprize, să păzească cu cea mai mare luare aminte curătenia învățăturii, puritatea doctrinei întru care au fost întăriți și ei și credincioșii încredințați păstoririi lor. Unii dintr'aceștia au căzut din starea de care s'au învrednicit a se împărtăși. Mlădițe plâpânde, au plecat urechea la șoaptele amăgitoare ale necredincioșilor, legătura cu Hristosul întru care s'au îmbrăcat și cu care s'au împreunat a încetat, iar ele s'au ofilit și s'au uscat.

Ceartă-i aspru pe Cretani, fule Tit, „ca să fie sănătoși în credință (ὡς ὑγιαίνουσιν ἐν τῇ πίστει), neluând aminte la basmele jidovești (Ἰουδαϊκοὺς μύθους) și la născocirile oamenilor (ἐντολαὶ ἀνθρώπων), cari își întorc fața dela adevăr (ἡ ἀλήθεια)“ (Tit 1, 13 b—14).

Când a plecat în Macedonia, sf. Apostol Pavel l-a lăsat pe Timotei episcop la Efes, punându-i la suflet *grija de-a sfătui „pe unii să nu învețe învățături străine* (μη ἐτεροδιδασκαλεῖν), *nici să ia aminte la basme* (μύθοις) *și la spițe de neamuri* (γενεαλογίαι) *fără de sfârșit, cari stârnesc... certuri*“ (I Tim. 1, 3—4).

Indemnul acesta i-a fost făcut verbal.

Ulterior, Apostolul află că unii, rătăcind dela porunca dragostei, întinându-și cugetul bun și părăsind credința nefățarnică, „s'au întors la cuvinte deșarte“ (ματαιολογία), întru cari au umblat oarecând (cf. I Tim. 1, 5—6).

„De vei spune fraților acestea toate (câte am scris ție) — zice Apostolul — vei fi slugă bună a lui Iisus Hristos (și te vei arăta) hrănit cu cuvintele credinții (λόγοι τῆς πίστεως) și ale bunei învățături (καλὴ διδασκαλία) pe care ai urmat-o“ (I Tim. 4, 6). Și fiindcă puterea de seducțiune a amăgitorilor e de temut, Apostolul adaugă pentru orice eventualitate, deși nu se îndoiește de tăria credinții ucenicului său iubit (vezi II Tim. 1, 5): „*Iar de hasmele cele lumești și băbești te ferește*“ τοὺς δὲ βεβήλους καὶ γραώδεις μύθους παραιτοῦ (I Tim. 4, 7a).

Câțiva ani mai târziu, captiv la Roma fiind pentru a doua oară — de astă dată fără nădejdea de-a putea obține o nouă achitare din partea tribunalului imperial (cf. II Tim. 4, 6—8. 18) — va reveni asupra acestei arzătoare chestiuni, proorocind apropiata sau îndepărtata venire a unor vremi „când *învățătura cea sănătoasă* (ὀφειλόμενα διδασκαλία) *nu o vor primi, ci după poftele lor își vor alege loruși învățători, cari să le gâdile auzul, și-și vor întoarce urechile dela adevăr* (ἀλήθεια), *plecându-se spre basme* (μύθοι)“ (II Tim. 4, 3—4).

Prevederile Apostolului aveau să se împlinească peste așteptări.

Mῦθος-ul — *fabula* în Vulgata, *basmul* cum îl redau traducерile noastre românești dela Mitropolitul Șaguna și până la Episcopul Nicolae Colan (sinodale, particulare sau britanice) — îl pricinuește atâta îngrijorare marelui Apostol al lui Iisus Hristos. Mῦθος-ul e primejdia care pândeste bisericile Asiei Proconsulare și ale Cretel. În 4 din cele cinci locuri neotestamentare în cari apare el, mῦθος-ul face parte din repertoriul

preocupărilor pauline (I Tim. 1, 4; 4, 7; II Tim. 4, 4; Tit 1, 14). A cîncia și ultima oară — în ordine cronologică — apare în Epistola II a sf. Apostol Petru (1, 16), loc osebit de important pentru determinarea conținutului său. Căci sf. Apostol Pavel — cum se poate vedea din contextul versetelor înșirate — nu precizează mare lucru privitor la cuprinsul acestei noțiuni. Combate *μυθοσ*-ul amintindu-l, nu și analizându-l — și le recomandă prețuiților săi împreună-lucrători Timotei și Tit să se ferească pe ei și pe păstoriții lor de ispîtele lui. În colo, trebuie reținut faptul

a) Că și unii și alții vor fi știut *la ce anume* se referă Apostolul când articulează acest cuvânt, e mai presus de orice indoială, tocmai fiindcă lipsesc alte precizări;

b) Din același considerent, *μυθοσ*-ul trebuie să fi fost un bun câștigat de mult, care să se fi bucurat de o circulație largă, împinsă până la uzură, pentru noroadale veacului apostolic;

c) Sf. Apostol Pavel — așa dar înșăș creștinătatea primară — îl prohibește, îl elimină din repertoriul terminologiei pozitive a noiei religii, pentru motivul bine întemeiat că *μυθοσ*-ul se împotrivește „învățăturii sănătoase” (expresia e paulină) și nu încurajază sporul împărăției lui Dumnezeu în lume.

Pe temeiul celor zise, e limpede că acest termen trebuie să-și fi stabilizat sensul, să-și fi determinat conținutul înainte de sorocul alcătuirii Pastoraletelor și a Epistolei II Petru.

Va rămânea pe lîngă acest înțeles, aproape statornic, până 'n zilele noastre. Va fi repudiat fără ezitare de Biserică și de știința teologică creștină ca o valoare negativă, ca prilej de smînteală pentru obșteasca credință.

O seamă de învățați vor încerca reabilitarea *μυθοσ*-ului, împăcarea lui cu Biserica și cu Teologia tradițională, fără alt succes decât acela al înzestrării anumitor nume șterse cu o sonoritate pe care o datorează mai puțin erudiției și mai mult temerității cu care au purces pe drumurile aventuroase ale scandalului. Dar mai ales el va deveni cuvîntul de ordine pe care-l vom găsi înscris cu cinism și ură — prea arareori din rătăcită bună credință — pe flamurile zdrențuite de uzură ale

mai tuturor inamicilor existenței istorice și ai dumnezeirii lui Iisus Hristos. În numele μυθος-ului, adaptat de circumstanță la calapodul gândirii lor, mitomanii tuturor vremurilor vor încerca să-l doboare pe dumnezeescul Fiu întrupat de pe altarele la cari se preamărește. Hohotul veacurilor îi va cuprinde'n vârtejul lui înspumegat și-i va asvârli rând pe rând pe tărâmul uitării din care nu mai este întoarcere și reabilitare. Căci pe deasupra tuturor svârcolirilor neputincioasei sofii umane, *adevărul* descoperit de Dumnezeu lumii în cuvânt, în faptă și în trup, sporește neconținut oastea mărturisitorilor lui.

Sf. Apostol Pavel face parte dintre aceștia. El leapădă μυθος-ul pentru că se împotrivește, cum spuneam, igienei doctrinei

Dar *de ce* se împotrivește?

Răspunsul nu poate fi ocolit pe motivul că „Pavel zice”. Spiritul sfredelitor al omului modern rămâne nepăsător în fața unui astfel de argument. Iar martorul adevărului — în speță: teologul — se blamează pe sine însuși dacă se mulțumește să ridice din umeri atunci când știe că pentru cel ce-i pune întrebarea, sf. Apostol Pavel nu-i nimic mai mult decât un om oarecare, care a viețuit în vremea și locul cutare și pe care creștinii — din motive cari îi interesează numai pe ei — îl venerază și-l ascultă fără nici o rezervă.

Vom răspunde, deci, la întrebarea pe care am ridicat-o.

II

Întrebuințarea unui cuvânt nepotrivit — spunea cineva¹ — desfigurează înțelesul ideii pe care vrei s'o exprimi, dă loc la neînțelegeri. Claritatea noțională este, de aceea, osebit de importantă, mai ales în controversele de mare răsunet.

Constatarea aceasta îi nimerește pe mulți dintre mitomanii moderni. Invitați să se explice, vor încâlci până la înțelegibil concepția lor despre mit. Pe sf. Apostol Pavel, ea nu-l atinge câtuși de puțin. Studiind nu de mult terminologia antropologică paulină, am insistat nu odată asupra elasticității ei.² Este cu atât mai surprinzător faptul că'n utilizarea ter-

¹ L. Pelt: Mythos (mit Beziehung auf die Heilige Schrift), art. in: Herzog's Real-Encyclopädie für protest. Theol. u. Kirche, X, p. 175.

² Dr. Grigorie T. Marcu: Antropologia Paulină („Seria Teologică” nr. 20), Sibiu, Tip. Arhidiecezană 1941 p. 39. 59. 85. 93.

menului $\mu\epsilon\delta\omicron\varsigma$, Apostolul neamurilor dovedește o statornicie ireproșabilă. Textele în chestiune, îți spun de departe că ori de câte ori îl așterne pe pergament sau pe papyrus, sf. Pavel are mereu acelaș gând în minte, țintește acelaș obiectiv, urgi-sește aceeași valoare negativă. E constant nu din lipsă de sinonime, din sărăcie de vocabular, ci din considerente misionare. Nimeni nu trebuia să stea la îndoială când auzea cuvântul a doua oară, dacă vizează sau nu aceeași primejdie anti-doctrinală, denunțată cu alte prilejuri.

N'o să găsim în literatura realmente — sau numai „zisă” — teologică a vremurilor mai noi limpezimile pauline, atitudinea clară luată de Apostolul neamurilor față de acest mult discutat termen. În cea profană, premergătoare începutului erei noastre, cu atât mai puțin. Aci, haosul pare de nestrăbătut. Dacă e adevărat că pe măsură ce trece vremea unele cuvinte își schimbă înțelesul ca râurile alvia, apoi această constatare se potrivește de minune evoluției $\mu\epsilon\delta\omicron\varsigma$ -ului. E vizibil în sema-siologia lui, până la sf. Apostol Pavel, un flux și reflux repetat, o încălecare de sensuri diametral opuse; în sfârșit, istoria lui e un monument de nestatornicie. Renumitul teolog neotestamentar din Leipzig, Gustav Stählin, profesor la Facultatea de Teologie Gurukul din Madras (India), într'un studiu de sinteză¹ recent apărut, care întrece tot ce s'a scris în materie până acum, a deslușit magistral firele încurcate de vreme ale istoriei acestui cuvânt. A spune că îl vom urma cu fidelitate, după ce ne-am incredințat că toate lucrările consultate pălesc în fața agerului și documentatului său studiu, este pentru noi o datorie de onestitate literară și mai mult decât atât: o plăcere.

Indiferent de modalitățile propuse pentru deslegarea misterului provenienței sale,² mitul exprimă la origine plăsmuirii

¹ *Gustav Stählin: Μεδος*, în: *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament*, hrsg. von *Gerhard Kittel*, IV, 769 urm. (Prescurtat: KTWB). — *Vezi și L. Pelt: Art. cit.; Heinrich Schmidt: Philosophisches Wörterbuch*. Ed. IX, Leipzig, A. Kröner 1934 p. 439 urm.; *L. Walk și P. Simon: Mythologie*, în: *Lexikon für Theologie und Kirche*, Freiburg i. B., Herder & Co. 1935, ed. II, vol. VII, col. 412—418.

² *Pelt: art. cit.* 171 înclină să-l derive dela $\mu\acute{\omicron}\omega$, a închide (ochii, în-deosebi); alții dela $\mu\upsilon\acute{\epsilon}\omega$, a iniția (într'o taină oarecare), reducându-l la o

subiective, explozii ale elanurilor ce frământă lăuntricul omenesc, roduri ale unei închipuiri aprinse, bănueli vagi ale unor realități cu neputință de controlat și de dovedit pe cale naturală.

Cu vremea, gândul înflorit în lăuntricul omenesc, exprimat vocal, devine cuvânt, λόγος, însemnare pe care μῦθος-ul se va grăbi s'o îmbrace. Ca atare, el poate să însemneze pe deoparte „știre", „veste", „raport", „istorie" chiar, iar pe de altă parte „svon", „povestire neadeverită" (basm, legendă, fabulă). Pe scurt: ficțiune. Istorisirile despre zei aparțin deasemenea aici. La Homer, μῦθος-ul este deadreptul „cuvânt”.¹ Abia în perioada attică se va consuma divorțul dintre „mit" și „cuvânt": λόγος și ἀλήθεια, ca istorie adevărată, vor fi opuse istoriei neadevărate exprimată prin μῦθος și ψεῦδος.² Această tovarăsie dintre mit și minciună nu se va mai desface nici odată. Până și Plato, care-i rezervă un loc important în sistemul său de gândire, va critica μῦθος-ul fără cruțare, iar mitologii (adică poezii) — Homer inclusiv — nu vor avea acces în Statul său ideal. Aristotel, Epicur, Plutarh ș. a., îl vor călca pe urme.³

Μῦθος-ul continuă totuși să se mai bucure de oarecare trecere. Filosofil își vor lua adeseori refugiu la mituri pentru a expune anumite idei de-ale lor. Poezii, cu atât mai vartos. Aceștia, după cum observă Stählin, ori cărui popor ar aparține ei, sunt oarecum φιλόμυθοι.⁴ „Cunoaștem sacrificii fără cântări din flaut și fără dansuri rituale, dar nici o poemă fără mituri și istorisiri născocite", spunea Plutarh.⁵

Pe tărâmul religiosității antice, mitul a făcut o carieră tot atât de strălucită ca și'n știința pseudo-teologică a vremurilor moderne. Nici un alt popor de pe scoarța pământului — cu excepția Indienilor — n'a odrăslit atâtea mituri ca Grecii.⁶ Religia lor mustește de creații mitice. Păzitorii cultelor și miturilor antice erau sacerdoții — numiți ἐξηγηταὶ τῶν

rădăcină comună cu misterul (taina) și cu mistica. Stählin se gândește la o rădăcină (meudh-, mudh-) proprie mai multor limbi indo-germanice, care ar însemna „a-și reaminti", „a duce dorul a ceva", „a râvni cu ardoare". KTWB IV, 772.

¹ KTWB IV, 776.

² KTWB IV, 777.

³ KTWB IV, 783. 786 ș. a.

⁴ KTWB IV, 787.

⁵ KTWB IV, 780.

⁶ KTWB IV, 783.

μυθῶν — și într'un anumit sens și poezii.¹ În religiile de mistere ale Orientului, μῦθος-ul era instrumentul de căpetenie pentru tălmăcirea anumitor idei și experiențe religioase, cu anevoie de exprimat pe cale rațională. După Clement Alexandrinul, fondatorii mistereleor își camuflau propriile lor învățături în povestiri mitice.²

Stählin ajunge la concluzia că antichitatea păgână a sfârșit prin a repudia miturile din pricină că acestea sunt:

- a) inferioare din punct de vedere moral
- b) naive sau absurde (nesăbuite)
- c) nu cuprind adevăr și deci nu servesc adevărul.

După spusele lui Suidas (veacul X), autorul unui cuprinzător dicționar al limbii grecești, miturile sunt fabule, basme, sunt numai λόγοι ψευδεῖς.³ Atâta tot.

III

După cele arătate mai sus, înțelegem cât se poate de bine temeiurile cari îl fac pe sf. Apostol Pavel să refuze miturilor ori ce crezământ și să ia față de aceste „basmе” atitudinea hotărâtă și energică mărturisită de Pastorale, să le refuze simpatia ce le-o acordă mitologiei de mai târziu.

Examinând amănunțit locurile pauline în chestiune, Stählin ajunge la concluzia că μῦθος-ul este o „categorie păgână”. Ca atare, Biblia îl refuză orice adăpost, atât ca împărtășitor direct al unor „adevăruri” religioase, cât și ca parabolă sau simbol. Sfînții autori ai cărților Testamentului Nou se reazimă pe temelia de stâncă a istoriei. Ei n'au propovăduit covârșitoarea realitate a dumnezeirii lui Iisus Hristos ca imitatori servili ai unor mituri născocite, ci ca *văzători* ai supremei minuni întrupate. Că au împrumutat oarecari elemente din gândirea și limba unei lumi cu care s'au aflat totdeauna în divergență de opinii și de credință, e admisibil. Dar aceste împrumuturi nu ating revelația dumnezească, nu sunt plagiat. În locul mitului, Noul Testament va pune parabola veritabilă, iar simbolul de căpetenie al creștinismului este sf. Cruce. Realitate istorică prea manifestă și absolut neromantică, ea nu poate fi atașată sau subordonată nici unui mit.⁴

¹ KTWB IV, 778. ² KTWB IV, 785. ³ KTWB IV, 786.

⁴ Mai pe larg KTWB IV, 800—802.

Adversar declarat al acestei categorii păgâne, sf. Apostol Pavel înfruntă mitul cu aceeași vigoare și atunci când el se travestește în odăjdii iudaice (vezi Tit 1, 14). Cât privește „miturile jidovești” urgisite de el (în Tit 1, 14), Teodor de Mopsuestia, Teodoret al Cirului și fer. Augustin le caută în Mișna.¹ Nu e exclus ca Apostolul să se fi gândit la blasfemiile cu cari Iudeii l-au gratificat și pe Mântuitorul și pe el, adunate ulterior și așternute în enorma compilație a Talmudului.

Exegeza locurilor consultate din Pastorale, este în măsură să încerce și eventual să isbutească a aduce soluțiuni verosimile în chestiune. Tot ea insistă — și cu drept cuvânt — asupra celeilalte înrăuriri nefaste a mitului. Acesta nu corupe numai doctrina, ci și morala.² Și e logic să fie așa, câtă vreme morala nu este — nu poate fi — altceva decât doctrina trăită, transformată în conduită de viață adecvată ei — și nu simplu știută, luată la cunoștință cu mintea.

Atitudinea în chestiune îl califică pe sf. Apostol Pavel drept *cel dintâi* adversar declarat al mitului, pe care l-a dat Creștinismul. Mitologii vremurilor noi, concurenții ereticilor din Asia Proconsulară și insula Creta, se vor întâlni cu el de-a lungul veacurilor, vor prăvăli asupra-i cele mai revoltătoare ocări și unii — desnădăjduiți că nu-l pot strivi — îl vor înălătura din calea lor proclamându-l nici mai mult nici mai puțin decât mit lipsit de ori ce temelii istoric. Inamicul se bate cu propriile lui arme — spune un cunoscut adagiul. Istoria cunoaște totuși destule cazuri în cari acest principiu de strategie culinară a dat greș. E ceea ce avea să se întâmple și de astă dată. Sătulă de impetuoasa lor productivitate mitică, lumea va ajunge să spună ce merită mitologii: să li se taie limba, ca poezilor antici, cărora nepotul lui Filon, Alexandru, le prescria această crudă pedeapsă.³

¹ KTWB IV, 790.

² Legătura dintre *mituri* și *imoralitate* n'a fost trecută cu vederea sau tăgăduită nici de Greci. Xenofanes, în versurile sale, a arătat exemplul rău pe care destrăbălatele ospețe și aventuri ale zeilor îl dau oamenilor. KTWB IV, 794.

³ KTWB IV, 795.

IV

Pe calea deschisă și netezită de sf. Apostol Pavel, aveau să pășască reprezentanții cei mai iluștri ai Bisericii vechi și teologii credincioși ai Creștinismului de mai târziu.

Apologeții creștini — ne gândim la vremurile patristice — se vor angaja în polemici violente cu cei din urmă apărători ai păgânismului în agonie. Miturile vor fi luate în răs de cele mai multe ori, subliniindu-se lipsa lor de valoare prin comparație cu temeiurile istorice ale istorisirilor evanghelice. Este deosebit de semnificativ faptul că *Apologeții nu-și permit nici măcar să compare dumnezeirea lui Iisus cu eventualele analogii ale religiilor Orientului păgân*.¹ Critica modernă va evolua atât de mult, încât nu va mai vrea să învețe nimic din această atitudine reverențioasă față de Răsăritul răsăriturilor, Hristos Domnul și Stăpânul vieții noastre.

Marii dascăli alexandrinii se vor asocia străduințelor Apologeților. Categoric, Clement Alexandrinul nici nu vrea să audă de mituri, nu le poate suferi, fiindcă sunt *ădsoi*, iar erudiția fenomenală a lui Origen s'a cheltuit cu atâta folos ca să demonstreze incompatibilitatea dintre Biblie și mituri, pentru că acestea sunt inseparabile de politeismul păgân. Chiar interpretându-le în sens alegoric, ele rămân ceea ce sunt: mituri.²

Sub aceeași osândă va cădea și gnosticismul.

Când e în joc originalitatea și curățenia doctrinei creștine, Biserica primară luptă cu toate armele și din toate puterile ei împotriva celor ce-i contestă caracterul de Alfa, insuflețită de o singură năzuință: să biruiască. Târguелle și concesiunile nu intră în socotelile ei.

Încercările de intimidare n'o înspăimântă, iar de prigoane nu se ferește. Șiragul nesfârșit al martirilor cari umplu calendarul sfînteniei creștine, e cea mai elocventă mărturie.

Ca oarecând Timotei la Efes, Biserica veche avusese totul împotriva ei — stăpânirea politică, instituțiile religioase ale păgânismului, școlile filosofilor și ceneclurile literaților — afară de *adevăr*. A biruit cu acesta, fiindcă a biruit *adevărul*. El poate fi vremelnic încătușat, redus la tăcere — dar chiar și atunci nu vrea să știe de lanțuri.

¹ KTWB IV, 799. ² KTWB IV, 799 urm.

Concursul pe care păgânismul în declin l-a avut din partea filosofilor și a literaților în lupta lui contra Creștinismului, a fost remarcabil. Pentru aceștia, ca și pentru spiritul iudaic talmudic, religia cea nouă se întemeiază pe basme, pe mituri. Istorisirile biblice sunt plămădite dintr'o specie inferioară de mituri, mult prea seci, prea goale de conținut (μυθοι: κενοί) ca să te poți alege cu ceva din ele chiar dacă te-ai sluji de alegorie (Celsus).¹ Un alt păgân de renume, Porfiriu, îi adușese lui Origen acuza formală că a substituit reprezentări grecești unor „mituri străine” (adică textelor biblice).²

Moda era creată. Stählin are dreptate;³ în al XIX-lea și al XX-lea veac, ea își va recruta campioni și mai zeloși decât cei de altă dată.

Până acolo însă, vom vedea din nou la lucru ura iudaică împotriva Creștinismului. În vremurile neotestamentare, mai marii poporului jidovesc îl acuzau pe Mântuitorul că s'a ortăcit cu Beelzebul, „domnul dracilor”. Cu vremea, legenda a crescut. După cum spunea sf. Iustin Martirul și Filosoful, campania de defăimare a Fiului lui Dumnezeu, regisată și alimentată de fruntașii jidovimiei, umpluse în vremea sa (mijlocul veacului II) întreaga lume.⁴ Pamfletul intră în funcțiune și Talmudul va avea grije să nu i se piardă urmele. Cel mai veninos dintre toate — *Sefer Toledoth Jeschua* (Cartea neamului lui Iisus) — redactat la origine în limba aramaică, poate prin veacul VI, circula încă în Evul Mediu. Un contemporan al lui Carol cel Mare, episcopul Agobard al Lionului, îi cunoștea episoadele de căpetenie.⁵

Grosolăniile așternute în acest pamflet anonim, mai mult sau mai puțin atenuate, vor fi reluate ulterior, cu același scop: despuierea lui Iisus din Nazaret de purpura împărătească a dumnezeirii. Sale și asvârlirea lui în negurile μυθο-ului sau în ștragul oamenilor de rând.

¹ KTWB IV, 798. ² KTWB IV, 798. ³ KTWB IV, 798.

⁴ În Dialogul cu iudeul Trifon CXVII. Cf. *Léonce de Grandmatson*: *Jésus Christ*. Vol. I, ed. XI, Paris, G. Beauchesne 1929 p. 10.

⁵ Amănunte la *I. Mihălcescu*: *Mărturiile iudaice și păgâne despre Iisus Hristos*, în: „Biserica Ortodoxă Română”, Seria II, Anul XLI, nr. 6 (504), Martie 1923 p. 413—414. — *L. de Grandmatson*: O. c. vol. I p. 11. — *Ferdinand Prat*: *Jésus-Christ*. Vol. I, ed. VIII, Paris, G. Beauchesne 1938 p. 5.

Puntea în spre cariera pseudo-științifică a mitului vremurilor noi era aruncată. La un anumit soroc al istoriei, numărul celor ce se vor avânta pe ea va fi atât de mare și impetuositatea lor atât de nestăpânită, încât unii se vor prăvăli în apele jucăușe ale ridicolului. „Galíleeanul” nu se răsbună, dar îl răsbună vremea și adevărul.

V

Mitul combătut de sf. Apostol Pavel va fi întors împotriva lui — cum anticipam în cele precedente — și împotriva Hristosului răstignit, mort și înviat, pe care-l propovăduia el cu un elan nestăpânit și cu tot atâta iscusință. De astă dată, mitologii nu vor mai fi nici iudei, nici păgâni. Certificatele lor de botez sunt în ordine. Prea adeseori și cele de pregătire teologică. Ei pleacă din Biserică și când li se aduce acuza că nu servesc adevărurile ei, protestează. Când și când, își vor amesteca limbile în așa măsură, încât deslușirea spuselor lor devine tare anevoioasă.

Fenomenul avea să se producă destul de târziu. Până acolo, vom asista la uvertura lui.

La mijlocul veacului XVII, filosoful panteist Benedictus de Spinoza — una și aceeași persoană cu iudeul renegat Baruch Despinoza (1632—1677), originar din Portugalia, dar născut la Amsterdam (Olanda)¹ — hotărăște că rațiunea trebuie să exercite întotdeauna judecata supremă.² Deiștii englezi (John Locke, Cherbury, Collins, Toland, Tindal, Shaftesbury ș. a.), urmați de enciclopediștii francezi (Voltaire, Helvetius, Diderot, d'Alembert, Holbach ș. a.) și de o seamă de liberi-cugetători germani (Bahrđt, Lessing, Mendelssohn ș. a.), cu toate că admit existența unui Dumnezeu, cauză primară a lumii, vor nega intervenția sa în istorie și cu ea minunile și ori ce revelație divină.³

Aproximativ un mileniu Biserica se bucurase de pace și cuvântul inspirat al scripturilor sfinte fusese acceptat fără sus-

¹ Cf. *H. Schmidt*: O. c. p. 622.

² *Dr. Vasile Gheorghiu*: Introducerea în sf. cărți ale Testamentului Nou. Cernăuți 1929, p. 56.

³ *H. Schmidt*: O. c. p. 110. *L. Cl. Fillion*: Introduction générale aux Évangiles. Paris, P. Lethielleux 1925 p. 77.

piciuni, cu recunoștiință, de obștea credincioasă ca și de virtuoșii gândirii și ai științelor. Revoluția religioasă a lui Martin Luther își făcuse socotelile cu păcatele papalității, a atacat și acomodat scopurilor ei anumite dogme, dar n'a vătămat cătuși de puțin *inspirația* dumnezească a cărților sfinte. Ceea ce însemnează că pentru Protestantismul ortodox, genuin — mai apoi fracțiunea „conservatoare” — Iisus Hristos continuă să rămână Dumnezeu adevărat și om adevărat.

De sdruncinarea încrederii într'o ordine supranaturală — operată de Spinoza, dești și emulii lor — era firesc să se resimtă și Biserica. Contagiunea era inevitabilă. Johannes Salomon Semler (1721—1791), fost profesor la Universitatea din Halle, dă lovitura de grație inspirației dumnezeiești a cărților sfinte, socotindu-le operă curat omenească. Renumele de „părinte al raționalismului biblic”, cu care-l va unge posteritatea, și-l merită pe deplin. Solidaritatea protestantă, unitatea lutheranismului era sacrificată. O pleoră bogată de teologi vor porni pe drumul deschis de Semler și protestantismul raționalist, modern sau liberal va face vreme îndelungată o concurență nemiloasă puținilor „ortodocși” cari se vor încăpățina să reziste pe vechiul bastion, pretinzând că opera lor este nici mai mult nici mai puțin decât o continuare rectilinie a Reformei. Suntem în secolul lui Friedrich cel Mare, în plin „Aufklärung”. O nouă religie se constituie. Ea vrea să fie autonomă, să se elibereze de „robă cerească” a dogmelor — cum ar spune un gânditor de-al nostru. Creștinismul tradițional este înlăturat ca o vechitură depreciată și separat riguros de așa zisul „Creștinism al lui Hristos”, făurit pe cale rațională. Revelația, inspirația, harul sunt povești băbești. Raționalismul Aufklärung-ului va opune principiului luteran *fides sola* invenția sa: *ratio sola*. Individul posedă în cugetare sâmburele desăvârșirii. Ca s'o dobândească, ajunge să prețuiască un singur capital: acela pe care-l poartă în sine, rațiunea.¹

Puținul care mai rămâne în picioare din Creștinism, după această operație sângeroasă săvârșită de raționalism, trebuie

¹ Vezi *Gerhard Esser, Joseph Mausbach etc.: Religion, Christentum, Kirche. Eine Apologetik für wissenschaftlich Gebildete. Zweiter Band. Kempten și München, Jos. Kösel 1913 p. 130—133.*

să se acopere milimetric cu religia autonomă a rațiunii. Aceasta înseamnă, după G. Esser — unul din cei mai lucizi critici ai sistemului — că teologia Aufklärung-ului a despuiat Creștinismul de toate valorile cu ajutorul cărora el a cucerit lumea.¹

Sub semnul noiei concepții — stilizat categoric și lapidar de Ernest Renan în cuvintele: „il n'y a pas de surnaturel”² — apar o puzderie de „Vieți ale lui Iisus”, în cari chipul evanghelic al Mântuitorului este de nerecunoscut: interpretarea naturalistă l-a stors de toată dumnezeiasca-i vlagă. Albert Schweitzer — spirit de mare originalitate și de rare posibilități, unul dintre puținii oameni geniali ai vremii noastre³ — le-a inventariat, ordonat pe categorii și criticat fără menajamente într-o lucrare monumentală, devenită celebră.⁴ Unele din ele nu sunt altceva decât niște romane triviale.⁵ Altele recunosc că Mântuitorul nu are pereche între întemeietorii de religii, că e cel mai mare profet pe care l-a cunoscut lumea, că învățătura Lui e sublimă și pilda vieții Lui neajunsă, rămânând totuși om, cel mai bun dintre fiii oamenilor, dar numai om. Dumnezeuirea Lui e jertfită pe toată linia și fără nici o concesie. E veacul în care ea pare o sabie frântă pentru totdeauna. E veacul în care o filosofie rebelă crează nenumărate idealuri culturale, îngenunchează pe istorici, filosofi și filologi, teologia însăși devenind o prea plecată și „guralivă servantă” a ei.⁶

Dar anotimpurile istoriei se succed fără conținere și moda impusă de ele e lepădată în coșul discreditului. Reimarus, Bahrđt, Venturini, Paulus și alți autori de „Vieți ale lui Iisus” întocmite după canoanele gândirii raționaliste, s'au evaporat. Interpretarea supranaturalistă a Evangheliilor stâmpărase setea religioasă a noroadelor creștine mai bine de un mileniu și jumă-

¹ O. c. p. 134.

² Esser: O. c. p. 131.

³ Caracterizarea îi aparține lui Maurice Goguel: *L'orientation de la science du Nouveau Testament*, Paris, Ernest Leroux 1927, p. 33. Ea e justă.

⁴ A. Schweitzer: *Geschichte der Leben-Jesu-Forschung* (ca ediția a II-a a lucrării „Von Reimarus zu Wrede” 1906). Tübingen, I. C. B. Mohr (Paul Siebeck) 1913. A V-a ediție — cea mai nouă, după câte știm — a apărut în 1933 și numără 672 pagini.

⁵ Vezi Dr. Grigorie T. Marcu: *Studii Biblice („Contribuțiuni la Studiul T. N.” Nr. 2)*, Sibiu, Tip. Arhiepiscopale 1940 p. 57.

⁶ Esser: O. c. p. 133.

tate. Cea naturalistă a încercat să-i uzurpe locul pentru a se destrăma în mai puțin de două veacuri, fără a fi izbutit ca barem în acest scurt interval de timp să fi doborât dumnezeirea lui Iisus din sufletele închinătorilor Lui, fără a fi risipit turmă celor ce-l urmau ca pe însuși Calea, Adevărul și Viața. Cât de puțin se înțelegeau întreolaltă biografiile lui Iisus înhamate la carul hodorogit al naturalismului, se știe prea bine. Originalitate cu ori ce chip, originalitate împinsă până'n pragul scandalului — și chiar dincolo de el — iată năzuința care înfierbântă capetele tuturor. „Schisma est unitas ipsa”. Cuvintele cu cari Tertullian¹ biciuise oarecând concurența ce și-o făceau fracțiunile gnostice, se nimeresc de minune și pentru raționaliștii vremurilor noi. Impărățiile cari se desbină întru sine, sunt sortite pierzaniei. De pleasna usturătoare a acestui adevăr, cunoscut de când e lumea, nu vor scăpa nici zeloșii închinători ai atotputernicei ratio.

În acest haos impenetrabil avea să se ivească David Friedrich Strauss. Nu ca să limpezească lucrurile — se născuse doar într'o zodie prea rea — ci ca să sporească și mai mult confuzia spirituală a veacului.

Vedeta vremii era filosoful Georg Wilhelm Friedrich Hegel (1770—1831). Ca elev al seminarului din Blaubeuren (1821—1825) și apoi ca student al Facultății de Teologie protestantă dela Universitatea din Tübingen, tânărul Strauss avusese profesor pe cunoscutul teolog și critic raționalist Ferdinand Christian Baur (1792—1860). Intemeietorul „Școalei dela Tübingen” făcuse uz până la abuz de dialectica hegeliană în cursurile sale de istorie bisericească și de istorie a dogmelor. Învățăcelul său, sânguitor de altfel, era așa dar pregătit pentru asimilarea ideilor noi pe cari Hegel le propovăduise dela catedrele Universităților din Jena, Heidelberg și Berlin. Intenționa să se amestece și el, cât de curând, printre număroșii studenți berlinezi ai reputatului filosof, ca să audă din gura lui că filosofia este știința absolutului, că a gândi și a fi este unul și același lucru, că tot ce-i real e și rațional și invers. O dialectică specială va fi pusă în serviciul acestui idealism absolut. Dar visul lui Strauss nu se împlini: celebrul filosof

¹ Esser: O. c. p. 132.

fusese răpit de-o moarte năprasnică (holeră) în 1831. Ii va rămânea însă atașat toată viața.

În ochii lui Hegel, Creștinismul apărea ca religia absolută. El deține scaunul cel mai de sus în alaiul religiilor în cari ideea s'a întrupat sub nenumărate înfățișeri pasagere. Dar această prețuire hegeliană a Creștinismului — cum observă Esser¹ — este relativă, este de-a doua mână, toate religiile pământului, în frunte cu cea creștină, fiind depășite de filosofia absolută a lui Hegel, care tinde să devină „religia populară” capabilă să împace conflictul descoperit de Hegel între religia pozitivă și viața lăuntrică a individului.² De unde urmează că contemplarea Creștinismului prin prisma hegelianismului însemnează pur și simplu maltratarea și umilirea religiei revelate.

În tinerețe, Hegel a scris și el o „Viață a lui Iisus”. Dl Prof. D. D. Roșca dela Facultatea de Litere și Filosofie a Universității din Cluj-Sibiu, în studiul introductiv cu care însoțește traducerea ei în limba franceză,³ a pus în lumină clară valoarea ei teologică și filosofică. Tributar până la servilism lui Kant,⁴ filosoful Hegel urmărea prin această lucrare să descopere în Sfânta Scriptură un sens care să fie în armonie cu învățămintele cele mai sacre ale rațiunii.⁵ Ca atare, viața hegeliană a lui Iisus, scrisă în 1775, este o „Viață a lui Iisus” fără minuni: „Miracolul este o creație ex nihilo și nici o altă idee n'ar putea conveni mai puțin Divinității, ca aceasta” — scria Hegel.⁶ Iisus-ul lui se naște din Iosif și Maria, vorbește un limbaj necunoscut Evangheliilor,⁷ e judecat, răstignit și

¹ O. c. p. 139. ² Vezi nota următoare.

³ Hegel: *Vie de Jésus*. Traduit et précédé d'une introduction par D. D. Roșca, docteur ès lettres, diplômé de l'Ecole des Sciences politiques. Paris, J. Gamber 1928. ⁴ D. D. Roșca: O. c. p. 35. 39. 45.

⁵ D. D. Roșca O. c. p. 38. ⁶ D. D. Roșca: O. c. p. 38 și 25.

⁷ D. D. Roșca: O. c. p. 36. Tot acolo: „Aussi, fait-il (Hegel) de Jésus un kantien avant Kant pour ainsi dire. Nons entendons son Christ parler, à la façon d'un disciple de Kant, de la raison, *suprême mesure du savoir et de la croyance*, „mesure qui est aussi celle de la Divinité.” Vezi și p. 37: „Le Christ de la *Vie de Jésus* est un de ces philosophes. Il parle souvent de cette dignité de l'homme moralement libre qui, grâce à sa raison, a la faculté „de tirer de soi-même la notion de la Divinité et la connaissance de la volonté de celle ci”...

înmormântat după datinile vremii. Cartea sfârșește aci: nici un cuvânt despre Înviere.

Cu cât folos se va alege Strauss din gândirea maestrului său, se va vedea mai târziu.

La 24 Maiu 1835, Strauss — atunci repetitor la Seminarul teologic-evangelic din Tübingen — iscălea prefața primului volum al lucrării care avea să facă atâta vâlvă.¹ În anul următor, apăru al doilea și ultimul.

„Viața lui Iisus” de Strauss era cu totul altceva decât o carte mai mult adăugată la bogata colecție a genului: *un nou punct de vedere*. Ajunge la el pe-o cale cât se poate de simplă: aplicând dialectica hegeliană, răstoarnă interpretarea supranaturalistă (*teza*) cu cea naturalistă-raționalistă (*antiteza*) și în aria astfel curățată, plasează soluția sa (*sinteza*). Să-l lăsăm să vorbească:

„Autorului — scrie Strauss în prefața primului volum (p. III) — i s'a părut a fi timpul să pună în locul învechitelor maniere supranaturaliste sau naturaliste de-a considera pe Iisus, una nouă”. Asupra ei, ne lămurește ceva mai departe (p. IV—V):

„Noul punct de vedere care trebuie să ia locul celor arătate, este cel mitic. El nu vine în această carte pentru întâia dată în contact cu istoria evanghelică. Cu mult înainte a fost aplicat la singuraticele părți ale acesteia și acum trebuie numai să se facă același lucru asupra întregului. Aceasta nu înseamnă nici decum că întreaga istorie a lui Iisus trebuie prezentată ca mit, ci doar a examina dacă nu cuprinde ceva elemente mitice. Dacă vechea exegeză bisericească pleacă dela dubla presupunere că în Evanghelii se cuprinde întâi istorie și anume, în rândul al doilea, o istorie supranaturală; dacă raționalismul a doua presupunere o leapadă pentru ca să țină cu atât mai vârtos la cea dintâi... știința nu se poate

¹ Das Leben Jesu, kritisch bearbeitet von David Friedrich Strauss, Dr. der Philos. und Repetenten am evangelisch-theologischen Seminar zu Tübingen. Erster Band. Verlag von C. F. Osiander, Tübingen 1835, pagini XVI+732. — Tradusă în franțuzește de E. Littré (Paris 1836). — A se vedea și Dr. Grigorie T. Marcu: „Mitul” lui Hristos. Cu prilejul centenarului „Vieții lui Iisus” a lui David Friedrich Strauss, în lucrarea: Studii Biblice, Sibiu 1940 p. 53—64.

opri la jumătatea drumului, ci trebuie să doboare (să lase să cadă) și cealaltă presupunere și să cerceteze în prealabil dacă și până la ce punct Evangheliile stau pe temelie istorică... Aceasta este calea naturală a problemei“...

Hegel, cum am văzut, a eliminat minunile din Evangheliile. La fel va face și discipolul său. Pornind dela acel principiu al filosofiei hegeliene în virtutea căruia religia nu se sprijinește pe fapte istorice ci pe idei și că acestea, pentru a-și juca rolul, nu trebuie numai decât să se realizeze ca fenomene, Strauss susținea că referatele evanghelice n'au fost concepute și redactate din punct de vedere istoric; ele au exprimat pur și simplu idei și în consecință trebuiesc interpretate ca mituri.¹ Subiectul Evangheliilor e așa dar *mitul* lui Hristos.

Ce însemnează aceasta ?

Ceva mult mai puțin decât persoana istorică Iisus din Nazaret. Strauss nu neagă existența istorică a Mântuitorului nostru, dar îi reduce dimensiunile evanghelice. El nu spune că Iisus n'a existat, ci că tot ce știm despre El se limitează cam la atâta: Personalitatea Lui a făcut asupra învățăceilor Săi o impresie atât de covârșitoare, încât au proiectat asupra Lui, odată cu titlul, predicatele, funcțiunile și imaginea mult așteptatului Mesia.²

Maurice Goguel a precizat magistral sensul mitului la Strauss: ceea ce îl domină nu este ideea de irealitate, ci aceea de *adevăr ideal*.³ În cazul nostru: Iisus a existat, neîndoielnic, dar spiritul popular (Volksgeist) — acest inepuizabil inventator de mituri — l-a amplificat proporțiile, l-a idealizat, l-a încărcat oarecum fără știrea și fără voia Lui cu prerogative cari depășiau modesta Sa condițiune umană, au făcut din El o întrupare a așteptărilor nutrite de contemporani. Datoria omului de știință zace în regăsirea și stabilirea proporțiilor juste ale persoanei istorice Iisus din Nazaret, năpădită de adausurile mitice ale tradiției evanghelice. Nu

¹ Vezi și Maurice Goguel: O. c. p. 19.

² Cf. R. P. Lemmonyer: Théologie du Nouveau Testament (Bibl. cath. des sciences relig.). Paris, Bloud & Gay 1928 p. 3.

³ O. c. p. 20.

există minune, nu există revelație, nu există un Iisus Dumnezeu decât în închipuirea mulțimilor. Iată *mitul* lui Hristos.¹

Am arătat cu alt prilej² emoția stărnită de cartea lui Strauss și urmările ei pentru autor. Ea a avut înrăurire, ceea ce era de așteptat, asupra urmașilor. Cum vom vedea.

Dar până acolo, o mică paranteză...

VI

Cariera modernă a mitului nu începe cu Strauss. Înainte de el, poligraful francez Charles François Dupuis (1742—1809), într-o lucrare enormă,³ a studiat și comparat întreolaltă toate religiile cunoscute pe-atunci, ajungând la concluzia că originea lor comună trebuie căutată în cultul astral. Iisus Hristos însuși n'ar fi altceva decât personificarea soarelui de primăvară. El e mit. Mai mult: n'a existat realmente.

Stăm în fața unei tăgăduiri a existenței istorice a Mântuitorului. Vor mai urma și altele, tot atât de neîndurătoare și uneori și mai bizare. Șiragul lor se va prelungi până dincoace de pragul veacului nostru. Menționăm fugar pe cele mai senzaționale.

Criticul radical Bruno Bauer (1808—1882), socotește că singurul lucru care ar putea fi eventual păstrat din Evanghelii — scripturi alcătuite târziu după veacul apostolic — ar fi existența probabilă a unui oarecare Iisus. El nu este Mesia și nici întemeietorul Bisericii creștine, ci aceasta — sau cineva din sânul ei — l'a inventat pe El.⁴

Viața lui Iisus n'a fost niciodată, nicăeri și de nimeni trăită — iată ce va spune la începutul veacului nostru astro-

¹ A se vedea și precizările de-o rară limpezime din *Fillton*: O. c. p. 79—80.

² Dr. Grigorie T. Marcu: Studii Biblice p. 58 urm.

³ C. F. Dupuis: De l'origine de tous les cultes. 3 volume în 4° și Atlas. Paris 1795. Cf. L. de Grandmaison: L'étude des Religions, în *Joseph Huby*: Christus. Manuel d'Histoire des Religions. Paris, G. Beauchesne 1927 p. 25 și 26 nota 1. — I. Mihălcescu: Istoricul cercetărilor despre „Viața lui Iisus”, în revista B. O. R. 1922 p. 52.

⁴ Amănunte la I. Mihălcescu: Cei dintâi tăgăduitori ai existenței lui Iisus, în B. O. R. 1922 p. 117—122.

logul Paul Jensen, profesor de limbi semitice la Universitatea din Marburg.¹

Cum ajunge Jensen la această concluzie? Ca și Dupuis; pe temeiul istoriei comparate a religiilor. Cu prilejul săpăturilor făcute de Layard (1850) și de Hormuzd Rassam (1852—1854) pentru desgroparea palatului Asurbanipal (Sardanapal) din vechea cetate Ninive (azi Kuyungiuc), printre alte documente, a fost găsită de George Smith² și celebra operă literară „Epoepa lui Ghilgameș”,³ a cărei vechime urcă către anul 2000 î. H. P. Jensen a tradus-o pentru prima dată în limba germană, iar apoi a publicat un prim volum, de dimensiuni respectabile,⁴ dintr'o lucrare plănuită în proporții vaste, în care s'a străduit să demonstreze că Avraam, Isaac, Iacob, Moise, Aaron, Iisus Navi, Samson, Ghedeon, Samuil, Saul, David, Solomon, proorocii Ilie, Eliseu, Iona, Ioan Botezătorul, Iisus Hristos, Pavel Apostolul și alte personaje fruntașe ale Bibliei — vreo treizeci la număr — n'au existat nici odată, ele fiind numai o iluzie istorică, un reflex al lui Ghilgameș. Bine'nțeles că nici acesta n'a existat realmente, el fiind numai personificarea unui mit solar.⁵

Reaua primire de care s'a bucurat pretutindeni acest prim volum al lucrării plănuite, l-a făcut pe Jensen să renunțe a o continua.

A. Kalthoff, fost pastor în Bremen, susținea cu ceva înaintea de Jensen că Iisus Hristos n'a fost altceva decât personificarea unei mișcări sociale de origine romană și de formă

¹ Despre el la I. Mihălcescu: Alți tăgăduitori ai existenței lui Iisus, în B.O.R. 1922 p. 196—201. — *Același*: Creștinism fără Hristos? în B.O.R. Ian. 1923 p. 280—281. — *Același*: Este posibil Creștinismul fără Iisus Hristos? în B.O.R. Febr. 1923 p. 365—366.

² Descrisă în lucrarea: Assyrian Discoveries an account of explorations and discoveries on the site of Nineveh, during 1873 and 1874. — (Vezi nota următoare).

³ Tradusă în românește, analizată și adnotată de I. Mihălcescu: Epoepa lui Ghilgameș („Biblioteca Istoriei Religiunilor” nr. 1). București, Tip. Cărților bisericești 1920.

⁴ P. Jensen: Das Gilgamesch—Epos in der Weltliteratur. 1906, pagini 1030.

⁵ I. Mihălcescu: Epoepa lui Ghilgameș p. 7—8.

iudaică. O mișcare proletară nefiind posibilă pe aceea vreme din pricina puternicei organizații polițienești și militare romane, desmoșteniiții sorții, calicii imperiului cezarilor și-au camuflat nemulțumirile cu ajutorul ideii mesianice, care odată „desnaționalizată”, universalizată, putea fi pusă în slujba revendicărilor lor și exploatată cu frenezie.¹

Mitul social al lui Kalthoff va face teoreticienilor socialismului extremist servicii mult mai eminente decât enormitățile ieșite din delirul critic al lui Bruno Bauer.

O categorie aparte formează englezul J. M. Robertson,² americanul german de origine W. B. Smith³ și germanul Arthur Drews.⁴ Pentru toți trei este valabilă definiția pe care Robertson a dat-o mitului: acesta-i „numai un nume comun pentru o masă multiformă de erori tradiționale”.⁵

Cum am arătat cu alt prilej, lupta lor împotriva Creștinismului e violentă. De dumnezeirea lui Iisus Hristos nici nu vor s'audă. Cei ce mai țin la ea, sunt niște bieți obscuranțiști demni de compătimit. Hristosul Evangheliilor nu-i altceva decât o variantă a zeilor orientali Osiris, Adonis, Attis, eroul unei drame sacre în care se reprezintă istoria unui zeu jertfit de tatăl său pentru mântuirea oamenilor. Pavel este acela care a făurit un Hristos independent de Iisus-ul istoric. Din această pricină, Drews îi va purta marelui Apostol o ură neimblănzită.

Un punct de vedere diferit reprezintă francezul Dr. P. L.

¹ Cf. *Charles Guignebert: Jésus. Paris, La Renaissance du Livre 1933 p. 66.* — *I. Mihalcescu: Cei dintâi tăgăduitori... p. 122 urm.* — *Același: Creștinism fără Iisus Hristos? p. 279 urm.* — *Același: Este posibil Creșt... p. 366 urm.*

² Opere, la *Grigorie T. Marcu: Un om și-o epocă frământată: Arthur Drews; în „Revista Teologică” XXVI, 1936 p. 22.*

³ Profesor de Matematică la Universitatea Tulan din New-Orleans. Opera de căpetenie: *Der vorchristliche Jesus. Giessen 1906 (ed. II Jena 1911)* și *Ecce Deus. Die urchristliche Lehre des rein göttlichen Jesus. Jena 1911.*

⁴ Profesor de Filosofie la Școala politehnică din Karlsruhe. Amănunte despre viața și opera lui la *Grigorie T. Marcu: Un om și-o epocă frământată: Arthur Drews, „Revista Teologică” XXVI, 1936 p. 17—30.*

⁵ *J. M. Robertson: Die Evangelienmythen. Jena 1910 p. 1. Cf. Stählin: KTWB IV, 772 nota 7.*

Couchoud.¹ Pentru el, Iisus este un aspect al lui Iahve, de care pietatea iudaică ia cunoștință în urma unei viziuni a lui Petru. „Tipul Mântuitorului” a fost construit din amintirile Scripturii V. T. El nu este altceva decât o interpretare abuzivă a capitolului 53 din Proorocia lui Isaia, în care Couchoud vede un rezumat al Creștinismului și sursa primară a vieții lui Iisus. Cât privește originea sf. Patimi, ea trebuie căutată în cap. 7 al Faptelor Apostolilor (procesul sf. Arhidiacon Ștefan).

VII

Mitul lui Stauss, împins la extrem de mitologii amintiți în compartimentul anterior al studiului nostru, avea să-și găsească doi urmași credincioși în francezii Ernest Renan și Charles Guignebert.

Celebra „Vie de Jésus” a lui Renan, apărută la Paris în 1863, este unanim apreciată ca operă literară, fapt care explică uluitorul succes de librărie pe care l-a avut.² Datorită stilului ei fermecător, a fost citită și răspândită cu frenezie. Inrăurirea ei asupra unui public nepregătit prin studii anterioare ca să devină capabil să-i controleze scăderile, avea să fie extrem de dăunătoare.³ Valoarea ei științifică e disparentă. Renan e mai mult un impresionist decât un om de convingeri.⁴

¹ P. L. Couchoud: *Le mystère de Jésus*. Paris 1924. — Vezi Guignebert: O. c. p. 68.

² Girard și Moncel: *Bibliographie des oeuvres d'Ernest Renan*, 1923, numără 421 ediții: 205 în franceză și 216 în alte limbi.

³ Cf. L'Abbé Trochon: *Introduction Générale (à la Bible)*. Vol. I. Paris, P. Lethiellieux 1901 p. 30.

⁴ Iată câteva ecouri: „Renan a fost de mult judecat ca critic. Simplu „ecou” al „glasului” german, și totuși maltratată de bunii săi prieteni din Germania, invențiilor cărora el le-a dat oarecare lustru, grație supleței și culoarei limbajului său; tratat de ei ca diletant sentimental; la remorca tuturor și în contradicție cu toți, până acolo încât nu se putea pune de acord nici cu sine însuși. — Raționaliștii l-au judecat poate cu mai multă asprime decât catolicii. „Viața lui Iisus”, așa cum a fost întocmită, „face puțină onoare țării care a produs-o și de altcum nici nu putea să iasă altceva din mediul în care a fost concepută” (Ewald). „Cartea lui Renan este înainte de toate o carte parisiană, un produs superficial; ea e nulă pentru savant, care nu va găsi în ea nimic ce i-ar putea fi de folos” (Keim). La

Iisus-ul lui Renan? Un tânăr teslar galileean, curat la suflet, căruia un grup de idealişti incorigibili — bărbaţi şi femei — i-au făcut suită şi i-au spus că El e Mesia. Minuni n'a făcut. O femeie isterică, Maria Magdalena, a dăruit lumii legenda despre învierea Lui: i s'a năzărit că l'a văzut sculat din morţi.

Mai serios şi mai puţin primejdios decât Renan e profesorul de Istoria Creştinismului dela Sorbona, Charles Guignebert, care nu poate fi despărţit de fratele său gemen în concepţii Henri Berr, dirigitorul cunoscutei serii de lucrări raţionaliste „L'Evolution de l'Humanité; Synthèse collective”, în care a apărut şi Iisus-ul lui Guignebert.

Guignebert nu neagă existenţa istorică a lui Iisus. El e istoric de meserie. Un istoric care — cum ne încredinţează H. Berr — se fereşte în aceeaşi măsură de prevenţiile fideiste ca şi de prejudecăţile raţionaliste. Dar toga istoricului e încinsă cu brâne raţionaliste. Cu Evangheliile nu ne aflăm în planul istoriei evenimentelor *reale*, ci pe acela al istoriei credinţelor (*croyances*). Printr'o curioasă lucrare de construcţie colectivă, de exaltare, de „majoraţie” — care nu-l poate surprinde pe-un istoric al religiilor — Iisus a fost sacrificat lui Hristos. Credinţa în Hristos a şters detaliile vieţii Sale pământeşti, pentru a construi cu atât mai uşor o personalitate mitică. Astfel, „ceea ce *trebuia* să vină, a venit; ceea ce *trebuia* să fie zis, a fost zis”, iată rodul tendinţei majorante a spiritului colectiv.

Istoricul obiectiv este dator să elimine paraziţii şi să regăsească spiritul sursei. Şi Guignebert este un istoric obiectiv, dar numai până la un loc. El recunoaşte că Iisus a existat,

Fillton, O. c. p. 82. — „Cititorii la cari s'a gândit el (Renan) când a scris (Vie de Jésus) n'au fost teologii, ci marele public cu o cultură mai aleasă. De aceea opera lui Renan nu trebuie clasată printre lucrările de ştiinţă teologică... Opera este literară, pur literară, prin excelenţă literară. S'a zis de mulţi că e un roman religios, un roman bine reuşit... Ca operă teologică ea e moartă de mult... dar ca operă de artă trăieşte încă şi va trăi multă vreme, pentru că autorul ei a fost artist în cea mai înaltă accepţiune a cuvântului.” *I. Mihălcescu: Istoricul cercetărilor...* p. 62. — „On n'a pas fait cas de sa science... et il faut avouer qu'il tenait surtout à être agréable, et ne voulait pas passer pour trop sérieux”. *J. M. Lagrange*, în „Revue Biblique” 1937 p. 323.

pentru a continua; mitizarea își are punctul de plecare tocmai în omenitatea Sa. Se observă ușor tendința lui.

Iisus-ul lui Guignebert n'a crezut despre sine că-l Mesia și nu s'a dat drept Mesia. Învățătura lui e ceva foarte simplu: o efuziune, expresia liberă a credinței sale, — „qui n'est pas une croyance, mais une confiance”. Ea n'a fost făcută ca să dureze. Din „scandalul crucii” s'a născut o religie — nouă și neprevăzută pentru El. Arătările lui Iisus? Guignebert le-a sesizat „mecanismul psihologic”: ele sunt tensiuni ale dorințelor unor oameni neciopliți și visători (mistici) în acelaș timp, tendință firească la Iudei de-a se încăpățâna în nădejde. Iisus trăia în ei: viziuni subiective l'au făcut să retrăiască în afara lor. Aici începe istoria Creștinismului.

VIII

Nenumărate alte lucrări au rămas în afara acestei schițe. Ne-am mărginit să luăm contact cu cele mai caracteristice dintre ele, pentru a ilustra principalele puncte de vedere din cari a fost considerată, dealungul vremii, viața lui Iisus. Acesta a fost însă numai un scop secundar al întreprinderii noastre. Ceea ce am urmărit noi, a fost sublinierea apariției mitului, punctarea carierei sale pseudo-științifice și stabilirea sensurilor pe cari le-a îmbrăcat el la unul sau altul din biografii profani sau teologii profanatori ai lui Iisus. Excursul pe care l-am făcut, îngăduie formularea următoarelor concluzii:

1. Mitul, categorie păgână, împrumutată uneori de iudaism, nu are loc în istoria Creștinismului. Pentru Noul Testament — în numele căruia vorbesc de astă dată numai sf. Apostoli Pavel și Petru — și pentru Biserica primelor veacuri, ca și pentru antichitatea clasică de altcum, *μῦθος*-ul este diametral opus lui *ἀλήθεια* (adevărului); în speță; învățăturii sănatoase (*ὑγιαίνουσα διδασκαλία*). Cei ce au mărturisit despre dumnezeirea lui Iisus n'au fost niște visători, ci „văzători” ai smeririi Lui în trup și ai preamăririi Lui întru slavă.

2. Unealtă de luptă anticreștină a păgânismului și iudaismului, *μῦθος*-ul este reactualizat — sub înrâurirea directă a gândirii naturaliste moderne — de unii biografi ai lui Iisus din vremurile mai noi, îmbrăcând fie semnificația de

- a) *irealitate*, fie aceea de
- b) *realitate* augmentată cu adausuri *ireale*, cu ficțiuni.

Pentru mitologii cari aparțin primei categorii (Kalthoff, Jensen etc.), Iisus Hristos n'a existat din capul locului. Pentru ceilalți (Strauss, Renan, Guignebert etc.), El se reduce la dimensiunile minore ale unui rabbi excepțional, miluit de tendința majorantă a spiritului popular cu o aureolă suprafirească.

În primul caz, Evangheliile sunt plăsmuiri lipsite de orice valoare istorică, iar Creștinismul reflex al unor mituri antice.

În al doilea, Evangheliile au o anumită valoare istorică, întru cât din ele rezultă că a existat un oarecare Iisus din Nazaret, ale cărui dimensiuni reale cu anevoe pot fi deslușite din ficțiunile proiectate asupra lui de imaginația populară; iar Creștinismul, o etapă în evoluția fenomenului religios, poate cea mai avansată.

Și într'un caz și într'altul, dumnezeirea lui Iisus e jertfită. Rațiunea își ajunge sieși; iar când se poticnește, îi sare într'ajutor Istoria comparată a Religiiilor, cu care face de cele mai multe ori tovărășie ideală.

IX

Putut-a mulțumi obștea creștină acest fel de-a vedea viața lui Iisus? Avea perspectiva de-a se menține barem în știință?

Cătuși de puțin.

Strauss a fost îndepărtat numai decât din postul de repetitor pe care-l deținea la Seminarul din Tübingen, iar când Universitatea din Zürich îl invită să ocupe catedra de Istorie bisericească și Dogmatică, se produse din partea opiniei publice o reacțiune atât de puternică, încât autoritățile fură silit să dispună pensionarea lui înainte de-a fi implinit anii regulamentari de serviciu. „Mulțimea replicilor, vioiciunea împotrivirilor, lăsa să se vadă că s'a înțeles pretutindeni un lucru: era vorba aici de existența sau non-existența Creștinismului” — scrie Frank.¹ El exagerează de sigur. Hristos și

¹ Frh. H. R. von Frank: Geschichte und Kritik der neueren Theologie seit Schleiermacher. Ed. III. Erlangen și Leipzig 1898 p. 172.

religia Lui — noi nu facem deosebire între aceasta și religia așa zisă *despre* Hristos — au avut împotrivă împărății mari cât lumea. Ele s'au prăpădit. El trăiește peste veacuri. Poporul german, căruia Strauss i-a dedicat o ediție populară a cărții sale,¹ i-a primit cu multă răceală ideile. Celebrul poet austriac Franz Grillparzer (1791—1872), i-a dedicat aceste delicioase și usturătoare versuri:²

Was machst du, Freund, so viel Spektakel,
Kehrst uns den Glauben um nach neuer Regel?
Ich mindestens glaub' lieber zehn Mirakel
Als einen Hegel.

(*În românește:*

Ce te dai în spectacol, amice,
Ne răstorni (prefaci) credința după o regulă nouă?
Eu cel puțin, cred mai bucuros zece minuni
Decât pe-un Hegel.)

Un Jensen s'a prăbușit în ridicol, iar ce-a pățit Renan am arătat mai sus. Lumea ajunsese la un moment dat să pună la ndoială integritatea mintală a primului traducător în nemțește al Epopeei lui Ghilgameș. Asta se petrecea la nceputul veacului *nostru* — și nu în vremurile smolite ale Evului Mediu.

Studentii nu știu cărui mare institut, aplicându-i lui Jensen propria sa metodă științifică, au ajuns la concluzia că asiologul german este o variantă a lui Ghilgameș; de unde urmează, argumentau ei, că întru cât Ghilgameș n'a existat, nici Jensen nu există.

Nu mai vorbim de imensul număr de lucrări scrise împotriva mitologilor, nici de competența și prestigiul științific de care se bucurau autorii lor.

Nici mitologii între ei n'au putut cădea de acord asupra unui punct de vedere unitar. Fiecare își are micul său mit personal, un mit de buzunar — și se servește de cea dintâi ocazie ca să-și concureze inamicii.

În rezumat, după atâtea eforturi ale științei puse în slujba liberei cugetări, cari sunt rezultatele dobândite de critica ne-

¹ Das Leben Jesu für das deutsche Volk bearbeitet. Bonn 1864.
Trad. în l. franceză de A. Nefftzer și Ch. Dollfus. Paris 1864.

² Esser: O. c. p. 141.

gativă?" — se'ntreabă Le Camus.¹ Și răspunde: „Întoarceți-vă cu un veac înapoi și vedeți. Eichorn l-a ucis pe Relmarus; Paulus l-a ucis pe Eichorn; Strauss l-a ucis pe Paulus; Baur l-a ucis pe Strauss, lăsând lui Renan și lui Keim grija de a-i isprăvi groapa. De atunci încolo, atâția alții l-au ucis pe Renan, și povestea se continuă fără încetare în spre viitor și'nspre trecut, fără alte variante”.

Le Camus are perfectă dreptate. Să se vadă câte „victimă” face bunăoară „Jésus”-ul lui Guignebert, care nu poate fi suspectat de înclinări fideiste: mai toți mitologii sucombă sub ascuțișul condeiului său necruțător.²

Un alt învățat de stânga, Maurice Goguel, așază lespede funerară peste produsele genului când le anticipează durata precum urmează: „Cea mai caracteristică consecință a zăpăcelii spiritelor privitor la problema lui Iisus, este înflorirea teoriilor mitice, la care asistăm de-un pătrar de veac încolo. Ele pot seduce spiritele prin ingeniositatea lor și prin talentul cu care sunt dezvoltate, prin înfățișarea lor de paradox și inedit. Dimpotrivă, este tare îndoielnic că ele vor deschide căi noi științei istorice și noi avem convingerea, că va veni o zi când ele vor apărea ca un simptom morbid al crizei pe care o străbate actualmente știința originilor creștine”.³

X

Lupta în jurul „mitului” lui Hristos,⁴ care ajunsese la maximă tensiune în primul deceniu al veacului nostru, stinsă sau simțitor domolită în Apus, este reluată la noi — dacă nu ne înșelăm: pentru întâia dată — în zilele pe cari le trăim.

Prilejul care a stârnit-o, e proaspăta carte a dlui Lucian

¹ La *Fillion*: O. c. p. 84.

² O. c. p. 65 urm., 69 urm.

³ *M. Goguel*: O. c. p. 36.

⁴ A se vedea studiul de sinteză al lui *Hans Windisch*: *Jesus-Christus (Leben Jesu. Zum Kampf um die Christusmythe)*, în: *Realencyklopädie für protest. Theol. u. Kirche*, vol. XXIII, Leipzig 1913 p. 674—684 (publicat ca întregire la studiul cu același titlu, din aceeași enciclopedie, vol. IX, Leipzig 1901 p. 1—43, semnat de Zöckler).

Blaga, profesor la Universitatea Daciei Superioare și membru al Academiei Române, intitulată: „Religie și Spirit”.¹

Printre altele, vine vorba în această carte despre așteptările mesianice ale poporului iudeu și despre Iisus Hristos. Cam tot ce spune dl Lucian Blaga în această privință, e în vădită opoziție cu tradiția biblică evanghelică și deci cu credința pe care o mărturisim noi, întru care a fost botezat și dsa și pe care a studiat-o — așa cum s'a putut pe-atunci — când era student al înaltei instituții de învățătură și educație ortodoxă, al cărei slujitor are cinstea să fie și autorul acestui studiu.

Ca să evităm ori ce neînțelegeri, vom lăsa să vorbească dl Lucian Blaga. Lucrul acesta este cu atât mai ușor, cu cât pe noi — deocamdată — nu ne interesează din cartea dsale decât vreo două pagini.

Există în cultura babiloniană un Salvator cosmic, deshumanizat. „Acești salvatori sunt zei, și ei nu cunosc decât drumuri de triumf. Psalmistul și profetul Isaia vestesc însă apariția în viitor a unui Mesia, care va îndura suferințe și umilințe. Motivul mesianic e aici profund umanizat, și odată rostit, el e destinat unei creșteri seculare. Atmosfera de așteptare mesianică s'a tot întesit, încât în preajma nașterii lui Isus din Nazaret trebuie să fi luat uneori proporții de febră spirituală. Apucat de sentimentul că evenimentele se precipită, Ion Botezătorul anunță iminența apariției lui Mesia, a celuiia care „nu va boteza numai cu apă, ci și cu spirit”. În ținuturile acelea din preajma Iordanului și spre apus de Marea Moartă, multe trebuie să fi fost așezările omenești, cătunele și vetrele, în care ardea flacăra așteptării. Un mit, încălzit de dogoarea crescândă a sufletelor timp de multe veacuri, trebuia odată să ia trup. În această atmosferă de exaltare înfrigurată s'a întâmplat apoi un fapt istoric de o importanță cu totul excepțională. Mitul mesianic a luat în adevăr în posesie o flință omenească și s'a realizat prin ea. — Vieța lui Isus din Nazaret povestită de evangheliști are de sigur în foarte multe privințe o

¹ Sibiu, Editura „Dacia Traiană” S. A., 1942.

înfățișare de mit. De unde unii s'au grăbit să încheie că Isus nici n'ar fi existat vreodată ca persoană istorică reală. Dar vieța lui Isus se configurează mitic, fiindcă ea era realizarea întocmai a unui mit, a unei promisiuni, care încărcase cu electricitatea tuturor așteptărilor aerul și cătunele timp de atâtea secole. Mitul, creiat ca să se realizeze, *trebuia* să se realizeze, de îndată ce s'a ivit ființa care avea puterea supraumană de a-l duce la îndeplinire. Trebuie să fi existat în acel timp și atâția Hristoși eşuați, cari luați în stăpânire de aspirația mesianică, își spuneau: „Eu sunt! Eu sunt cel promis!” — pentru ca a doua zi să înțeleagă că ei nu aveau puterea cerută de un atare destin, și că ei nu erau decât niște ratați” (p. 143—144).

Iată fragmentul care ne interesează.

„Im Kampf der Geister — spunea cineva¹ — ist begriffliche Klarheit von grösster Bedeutung”. Și pe bună dreptate. Clar este și fragmentul transcris aci. Să vedem ce rezultă din el?

1. Ori care ar fi sensul pe care l-ar avea mitul în concepția dlui Lucian Blaga, el nu va fi la nici un caz atât de nou în cât să nu se acopere cu careva din sensurile deslușite mai sus.

2. Că el nu-i altul decât acela de realitate majorată, augmentată de tendința mitificatoare a spiritului popular, o probează următoarele:

a) dl Lucian Blaga nu neagă existența istorică a lui Iisus;

b) mitului mesianic nu-i recunoaște o origine divină, ca să putem spune că e vorba de strecurarea la loc nepotrivit a unui termen discutabil.

3. Așa fiind, Isus-ul dlui Lucian Blaga aparține categoriei Strauss-Guignebert. El e „ființă omenească”, dotată cu „puterea supraumană” de a duce la îndeplinire mitul mesianic. Această „putere supraumană” poate conveni supra-omului lui Fr. Nietzsche, dar nu lui Iisus al Evangheliilor, care e înzestrat cu putere dumnezească. Ori câtă bunăvoință ar avea cineva, n'o să

¹ Stählin: KTWB IV, 802.

poată scoate din acest fragment un Iisus Dumnezeu adevărat și Om adevărat. Poate dl Lucian Blaga, la o nouă ediție a cărții în chestiune.

Fără a presupune o înrăurire directă — analogiile nu sunt totdeauna concludente în această privință — dsa vorbește limbajul lui Berr-Guignebert — și nu în chestiuni de minimă importanță. Iată un paralelism care ne-a atras îndeosebi luarea aminte :

Berr-Guignebert

...la divinisation de Jésus imposait une Vie miraculeuse, des paroles messianiques... Contre les „objections des incredulés" et les „chicanes des adversaires" une conviction inébranlable a créé ingénument ses „preuves": „ce qui *devait* arriver était arrivé; ce qui *devait* être dit avait été dit" (p. VI ș. a.)

dl Lucian Blaga

„Vieața lui Isus din Nazaret povestită de evangheliști are de sigur în foarte multe privințe o înfățișare de mit...

Mitul, creat ca să se realizeze, *trebuia* să se realizeze, de îndată ce s'a ivit ființa care avea puterea supraumană etc. (p. 144)

Sublinierile aparțin autorilor. Amândoi accentuează exact același lucru. De aceea, nu știm întru cât ar fi cazul să urmărim povața formulată — în altă ordine de idei — de dl Lucian Blaga: „să nu ne lăsăm seduși de similitudini de expresie, când expresiile acopăr semnificații diferite" (p. 133).

Despre revelația dumnezeiască dl Lucian Blaga nu pomeneste aci nici un cuvânt. Firește, nu-i putem pretinde să fi vorbit ceea ce am fi vrut noi să găsim în cartea dsale. Dacă totuși facem această remarcă, ea trebuie atribuită scopului pe care-l urmărim: acela de-a expune cu fidelitate ideile autorului și de-a le preciza poziția reală în contextul istoric al problemei mitului. Dar felul în care vorbește despre ea în alte locuri, pare a fi totuși destul de concludent.¹

Trecem peste alte detalii supărătoare.²

¹ La p. 7 revelația apare între ghilimele.

² Din gura lui Ioan Botezătorul al Evangheliilor n'a ieșit nici odată mărturia pe care o depune el pentru Mântuitorul, în forma în care o stilizează Ioan Botezătorul dlui Lucian Blaga: Iisus „nu va boteza *numai* cu apă, ci și cu spirit". Mat. 3, 11; Mc. 1, 8; Lc. 3, 16; Ioan 1, 26—27. 33; F. Ap. 1, 5; 11, 16; 19, 4 arată cât se poate de clar că dl L. B. are aci un „numai" și un „și" cari sunt de prisos. Înțelesul nu e același.

Isus-ul dlui Lucian Blaga nu-i Iisus-ul Evangheliilor, nu-
Dumnezeu. Constatarea aceasta este tot atât de sigură ca și
aceea că concepția dsale despre „mitul” lui Iisus nu aduce
nimic nou, suferă de lipsă de originalitate.

Din ea derivă, reliefând-o și mai bine, deosebirea ce s'a
făcut între „religia lui Iisus” și „religia care divinizează însași
persoana lui Iisus”, deosebire pe care dl Lucian Blaga pare
încălinat s'o îngăduie (p. 144—145). Și, ca să fie consecvent cu
cele zise mai înainte, trebuie s'o îngăduie. Concepții paralele nu
lipsesc nici în această chestiune.

Am pornit dela lupta sf. Apostol Pavel împotriva mito-
logilor din Asia Proconsulară și Creta. Hotărât, senin, fără
ezitare și fără sfânta întăritare pe care o vădise altă dată —
cazul Galatenilor e celebru — își previne ucenicii asupra pri-
mejdiei fără să dea amănunte asupra ei și mai ales fără să
organizeze cine știe ce aparat uriaș de erudiție, din acelea
cari se făuresc în vremurile noi pentru ducerea la bun sfârșit
a unor dispute savante. Avea încredere în tăria credinței
cititorilor săi și n'alipirea lor față de învățătura cea sănătoasă,
ale cărei virtualități le cunoșteau îndeaproape, fiindcă o trăiau
intens. În aceste însușiri ale lor puneă cel mai sigur temei
de izbândă; ele constituiau cea mai nebiruită pavază a con-
diției religioase de care se bucurau înaintestătătorii celor două
biserici și păstorii lor.

Sf. Apostol Pavel a fost un om cult. Este de neconceput
ca el să nu fi cunoscut scăderile nevindecabile ale „miturilor”
vremii sale. Și cu toate acestea, perspectiva unei răfuei răs-
nătoare cu ele nu-l atrage de loc. De ce oare?

Un singur răspuns poate fi dat acestei întrebări. Când ai
află adevărul, te preocupă mai mult stăruirea cu ori ce preț
pe căile lui decât combaterea minciunii. Acest adevăr se pre-
făcuse într'o trăire religioasă profundă, într'o concepție de
viață care nu rămâne fără răspuns în fața nici uneia din pro-
blemele existenței. Ea depășește cea mai pretențioasă sofie
omenească.

„O religie nu se înțelege stând în afara ei, în mod obiectiv,
ca o formulă matematică” — afirmă pe bună dreptate M.

Goguel. „Pentru a sesiza ceva din viața sa intimă și prin urmare pentru a-i înțelege manifestările, trebuie s'o studiezi într'un spirit de simpatie și de comprehensiune”. E ceea ce recunoscuse și un savant, de altcum ostil Teologiei, Paul de Lagarde, când scria că „omul străin de religie nu poate judeca lucrurile religioase”... Mai este necesar să precizăm că pentru a înțelege Creștinismul e nevoie să ai un suflet creștin?¹

Nu spunem că mitologii au pierdut vremea întinzând Creștinismul pe masa de operație, în loc să-l trăiască — ci că sub altă zodie, mai norocoasă fără îndoială, s'ar fi irosit talentele lor cu alt folos pentru știință, dacă l-ar fi trăit. Blaise Pascal, Renée Descartes, Soeren Kierkegaard, Nicolae Paulescu, încă au fost oameni de gândire înaltă și pură. Ei și atâția alții, nu și-au zidit gloria pe ruinele *faptelor* cari dau mărturie despre dumnezeirea lui Iisus din Nazaret, Mântuitorul lumii și pâinea duhovnicească, cea de toate zilele a milioane de suflete. ajunse prin El la cunoștința Adevărului și la izvoarele limpezi ale vieții.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

¹ M. Goguel: O. c. p. 42.

† Profesorul PETRU GHERMAN

De Prof. GHEORGHE ȘOIMA

*„Scumpă este înaintea Domnului
moartea cuvioșilor lui” Ps. 115, 6.*

În 1 Iulie 1941 s'a stins din viața aceasta pământească diaconul Petru Gherman, profesor de Cântare bisericească și Tipic la Academia teologică „Andreiană”, pe care a slujit-o și a cinstit-o în cel mai înalt grad, timp de patru ani. Ce mare pierdere înseamnă moartea diaconului și profesorului Petru Gherman pentru biserica ardeleană și pentru societatea românească din Sibiu, se poate vedea chiar și numai dintr'o schițare sumară a personalității și activității sale mult cuprinzătoare.

Spirit scripitor, voință hotărâtă, om muncitor, serios, măsurat la vorbă și distins în atitudini, credincios, generos, cult și dăruit cu o mare muzicalitate și cu o voce excepțională de bas cantabil, așa s'a manifestat Petru Gherman în scurta dar luminoasă lui trecere prin această viață.

Născut în anul 1907 în comuna românească Săliște din județul Sibiu, dintr'o familie de țărani sănătoși și treji, a urmat școala primară în comuna sa natală, apoi Școala Normală „Andrei Șaguna” din Sibiu și în urmă Academia teologică „Andreiană”. După terminarea studiilor teologice, din îndemnul și cu sprijinul L. P. Sf. Mitropolit Nicolae, care îl remarcase talentul său muzical, s'a înscris la Academia Regală de Muzică din București, unde a urmat și a terminat cu succes atât secția teoretică-pedagogică, cât și cea de canto și clasa de operă.

Când a sosit vremea să-și aleagă țărâmul în care să slujească, între muzica lumească și cea bisericească și-a ales-o pe cea de-a doua; între București și Sibiu a preferat pașnicul oraș de reședință a Mitropoliei ardeleni; între scena Operei și altarul Bisericii a dat ascultare glasului conștiinței și a primit să slujească Biserica și instituțiile ei. Mai hotărâseră în această alegere, fără îndolală, și recunoștința față de ierarhul

care-l apreciașe și-l ajutase să-și cultive talentul, apoi legăturile sale sufletești cu Sibiul, dragostea și grija față de părinții săi din Săliște-Sibiului și, de bună seamă, judecata sa sănătoasă de totdeauna.

Manifestările și realizările lui Petru Gherman din cei cinci ani de activitate profesorală în Sibiul pot fi rezumate și caracterizate astfel : cucernic slujitor al altarului, cântăreț bisericesc solist, bun pedagog muzical, dirijor destoinic, compozitor inspirat și publicist de bune nădejdi.

Slujitorul altarului. Căsătorindu-se după primii doi ani de profesorat și fiind apoi hirotonit, Petru Gherman ajunse deodată cel mai prețuit diacon al catedralei ortodoxe române din Sibiul și cea mai strălucită podoabă însuflețită a liturghiilor arhieresti. Ecteniile sale, în care pune, deopotrivă, evlavie și artă, erau vibrante; pătrundeau în suflete și le predispuneau la rugăciune. Totdeauna primea cu bucurie să slujască la sfânta liturghie și de aceea românii ortodocși din Sibiul au avut adeseori mângăerea duhovnicească de a-l vedea și auzi rostind rugăciunea și îndemnul la rugăciunea cea cu dinadinsul.

Cântăreț bisericesc solist. Multe au fost și prilejurile în cari profesorul Petru Gherman a pus în slujba obștei românești și arta sa de a cânta. Concertele sale vocale, date atât în Sibiul cât și în alte orașe din Ardeal (Deva, Sighișoara etc.), au fost pentru ascultători adevărate prilejuri de înălțare sufletească și desfătare artistică. Ele s'au bucurat nu numai de aplauzele entuziaste ale unui ales public românesc, ci și de aprecierile elogioase ale concetățenilor noștri de origine etnică germană, apărute în presă.

Și totuși socotim că vocea basului Petru Gherman nicăieri n'a răsunat mai caldă și mai avântată ca în catedrala din Sibiul, unde, în frățietatea vocilor fragede ale Corului mixt al Școlii Normale, se înălța spre slăvilă cereștii, pe acordurile rugăciunii „Tatăl Nostru” sau a pricesnelor „Cu trupul” și „Nu pricep, Curată”. Catedrala noastră va rămâne mulți ani lipsită de podoaba unei voci atât de calde și de generoase și atât de rare ca aceea care s'a stins în vara anului trecut.

† Profesorul Petru Gherman 1907—1941

Pedagog muzical. Profesorul Petru Gherman nu stăpânea arta cântului numai pentru sine; el nu ştia numai să cânte, ci să înveţe şi pe alţii să cânte. De acest lucru a dat dovadă încă din anul 1936—37 când a funcţionat la Şcoala Normală şi apoi în anii următori la Academia teologică. Mai cu seamă trei factori contribuiau la reuşita cursurilor sale de Cântare bisericească şi Tipic: a) stăpânirea desăvârşită a cântărilor bisericeşti de strană, b) putinţa unei exemplificări model şi c) o concepţie superioară despre rostul cântării vocale în cultul creştin ortodox.

Petru Gherman stăpânea la perfecţie materialul pe care-l predă studenţilor săi. Născându-se şi copilărend în comuna în care s'a stins din viaţă marele său înaintaş, Dimitrie Cunţan, în Săliştea călugărului artist Pîcu Pătruţ şi a slujbelor bisericeşti neîntrerupte, săvârşite după tipic mănăstiresc, a avut ocazia să-şi hrănească, din plin, sufletul său muzical, cu dulceaţa troparelor, antifoanelor, irmoaselor şi a prîcesnelor unor cantori foarte buni. Aceeaşi duioasă cântare bisericească din Ardeal a auzit-o şi învăţat-o apoi sistematic, timp de şapte ani, la Şcoala Normală „Andrei Şaguna” din Sibiu şi patru ani la Academia teologică „Andreiană”, ca înfăşurînd să-l studieze originile, evoluţia şi temeiurile tonale la Academia Regală de Muzică din Bucureşti. Când a urcat catedra de Cântare bisericească şi Tipic, era foarte bine pregătit.

La pregătirea aceasta se adăuga apoi putinţa de-a exemplifica cu vocea sa bine cultivată toate melodiile bisericeşti pe cari le predă studenţilor săi, aplicînd astfel toate principiile de frazare, accentuare, nuanţare şi interpretare psihologică a textelor menite să fie învesmântate în haina glasurilor bisericeşti. Căci profesorul Petru Gherman nu făcea lecţii cu caracter pur practic, ci la baza acestor lecţii punea şi o concepţie ortodoxă despre rostul important al muzicii în cultul divin.

În muzica vocală vedea un foarte potrivit mijloc de exprimare a sentimentului religios, cântarea bisericească fiind rugăciune cântată. În ce priveşte raportul dintre text şi muzică cerea ca textul literar bisericesc să nu fie nesocotit în favorul muzicii, dîmpotrivă; muzica să-l facă mai expresiv, întărindu-i sensul. Pretindea o dicţiune cât mai corectă, pe

lângă analizarea dogmatică și logica împărțire a textului literar în propozițiuni; iar cântarea propriu zisă spunea să fie cucernică, simplă, edificatoare.

Cursurile de Tipic și le pregătea temeinic, consultând, în afară de cărțile de cult, toate manualele de Tipic, tipicoanele și tratatele de Liturgică pe cari i le punea la îndemână vasta bibliotecă mitropolitană. În disciplina Tipicului vedea o colaboratoare apropiată a Liturgiei și o predă cu sistem și pasiune.

De aceea, având conștiința că desvoltă o reală activitate profesorală academică, a și luptat din răputeri pentru ridicarea, nu numai de fapt ci și de drept, a Cântării bisericești și a Tipicului la o prețuire egală cu a celorlalte discipline teologice. Și, dacă vreodată se va ajunge ca acestei catedre, tratată până acum ca cenușereasă, să i se recunoască locul ce i se cuvine, după dreptate, în învățământul teologic superior, aceasta se va datora și luptei pe care a inițiat-o în acest sens Petru Gherman.

Conducătorul de cor. Profesorul Gherman a avut și însușirile unui destoinic șef de cor. Era energic și de aceea știa să se facă ascultat și urmat. Avea un remarcabil tact pedagogic social, care-l ajuta să împace orice nemulțumire și să aplaneze orice divergență dintre coriști. Era înzestrat cu o pătrunzătoare intuiție psihologică, încât putea să desprindă sensul și caracterul fiecărei compoziții pe care o lua în studiu. Se mai adăuga la toate acestea o înfățișare bărbătească distinsă, senină, care, dimpreună cu însușirile lui sufletești, câștiga bunăvoința și concursul tuturor colaboratorilor săi.

Numai datorită unor asemenea însușiri personale a reușit să readucă la viață, și încă atât de înfloritoare, vechea Reuniune de muzică „Gheorghe Dima” din Sibiu, al cărei director de muzică a fost trei ani. Concertele date cu Reuniunea de muzică au fost momente de glorie atât pentru Reuniune cât și pentru dirijorul ei. După o pauză lungă și grea de mai mulți ani, compoziții pentru cor, soli și orhestră, de-o mare valoare artistică și națională ca: „Mama lui Ștefan cel Mare” și „Cantata” de Gheorghe Dima, sau poemul „Regele Munților” de Timotei Popovici, au răsunat din nou în Sibiu, cântate de un cor de peste o sută persoane condus de Petru Gherman.

În istoria Reuniunii de muzică „Gheorghe Dima” din Sibiu numele lui Petru Gherman va rămâne scris cu litere nepieritoare.

Compozitorul. Dela regretatul profesor de muzică bisericească a rămas și un frumos mănunchi de compoziții, dintre cari amintim: colindele pentru cor mixt: „Trei Crai”, „Bună veste”, „Domn bun” și „~~Rău~~ ^{urât} de zi”, apoi „Blândul Păstor”, o duioasă compoziție pentru cor bărbătesc, „Concert religios” și impresionanta compoziție patriotică „Ardealul”, tot coruri bărbătești; apoi corurile mixte: „Hristos a înviat”, „Imn religios”, „Așteptare”, „Hațegana” și altele.

Publicistul. Petru Gherman mănua cu competență și condeit. Colabora la Telegraful Român, a tipărit broșurile „Creștinismul ca factor determinant în concepția muzicii” și „Viața și opera lui G. Verdi” și lucra la alcătuirea unei monografii despre Dimitrie Cunțan.

Iată cât de mult cuprinzătoare a fost personalitatea lui Petru Gherman.

A trecut un an dela moartea acestui artist și profesor, dar amintirea lui a rămas și parcă devine tot mai vie în sufletul tuturor colegilor, colaboratorilor și foștilor săi elevi și studenți.

La tradiționala ședință festivă a societății de lectură a studenților Academiei teologice, din 30 Noemvrie 1941, un student a recitat o impresionantă poezie originală închinată fostului său profesor de Cântare bisericească; din programul aceleiași ședințe festive făcând parte și două compoziții de ale regretatului profesor.

O distinsă pictoră din Sibiu, membră a Reuniunii „Gheorghe Dima”, a lucrat un foarte reușit portret al profesorului Petru Gherman în culori de ulei, expus în Aula Academiei teologice.

Profesorii Academiei teologice i-au editat cele patru frumoase colinde, venitul curat al desfacerii acestora fiind destinat măririi fondului creat în scopuri muzicale de regretatul lor coleg, fond ce de acum poartă numele lui Petru Gherman. Tot în legătură cu aceste colinde, trebuie amintit și faptul că Corul catedralei din Sibiu împreună cu corul mixt al Școalei Normale le-a cântat pe toate patru, cu prilejul celui de al șaisprezecelea concert tradițional de colinde.

Iar acum mai recent auzim că, cu asentimentul Doamnei profesoare Septimia Gherman, văduva regretatului profesor al Academiei noastre, despărțământul județului Sibiu al Asociațiunii pentru cultura poporului român, „Astra”, va edita compoziția patriotică „Ardealul”.

Iată numai câteva din dovezile postume, despre marea simpatie de care s'a bucurat în viață profesorul Petru Gherman și care stăruie și după moartea lui. Sunt expresii de recunoaștere sinceră a marilor lui merite, a marilor lui realizări. Și cât de mult ar fi mai realizat, dacă firul vieții sale ar fi fost mai lung!

Dar așa a voit Dumnezeu, scutindu-l, poate, de cine știe ce încercări sau amărăciuni viitoare.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

DATE ȘCOLARE

PERSONAL DIDACTIC ȘI ADMINISTRATIV

1. *Dumitru Stăniloae*, doctor în teologie, protopresbiter-stavrofor, profesor titular definitiv și delegat cu purtarea agendelor oficiului de rector. Ani de serviciu 13.

2. *Iosif Hradil*, doctor în teologie, presbiter, profesor titular provizor. Ani de serviciu 18.

3. *Nicolae Terchilă*, doctor în teologie și filosofie, presbiter, profesor titular definitiv. Ani de serviciu 17.

4. *Nicolae Neaga*, doctor în teologie, presbiter, profesor titular definitiv. Ani de serviciu 14.

5. *Spiridon Căndea*,¹ doctor în teologie, consilier arhiepiscopesc, protopresbiter, profesor ajutător. Ani de serviciu 6.

6. *Grigorie T. Marcu*, doctor în teologie, diacon, profesor titular provizor. Ani de serviciu 6.

7. *Liviu Stan*, doctor în teologie, presbiter, profesor titular provizor. Ani de serviciu 5.

8. *Teodor Bodogae*, doctor în teologie, presbiter, profesor suplinitor. Ani de serviciu 2.

9. *Corneliu Sârbu*,² doctor în teologie, profesor suplinitor. Ani de serviciu 2.

10. *Gheorghe Șoima*, absolvent al Academiei teologice și al Academiei regale de muzică din București, presbiter, profesor suplinitor. Ani de serviciu 1, iar la Școala normală „A. Șaguna”, 4.

11. *Nicolae Ittu*, doctor în medicină, profesor de igienă și medic al Academiei teologice. Ani de serviciu 32.

12. *Nicodim Belea*, presbiter, duhovnic al Academiei teologice. Ani de serviciu 2.

¹ Păr. Dr. S. Căndea, consilier arhiepiscopesc, a binevoit să predea studenților din an. IV studiul Pastoraliei.

² A suplinit pe păr. Dr. T. Bodogae, plecat din Noemvrie 1941 și până la sfârșitul anului academic, la studii în Germania.

ACTIVITATEA EXTRAȘCOLARĂ (CULTURALĂ) A PROFESORILOR

ÎN ANUL ȘCOLAR 1941/42

Dr. D. Stăniloae :

A redactat „Telegraful Român”. A colaborat la Revista Teologică, Gândirea și Luceafărul (Sibiu).

Conferințe: Ortodoxia și sf. Icoane (Sibiu, la Dumineca Ortodoxiei); Frumosul în concepția ortodoxă (Sibiu, 8 Martie, în cadrul Șezătorii literare religioase a scriitorilor români din Ardeal); Întrebarea întrebărilor (Sibiu, 9 Noembrie, la deschiderea anului universitar).

Dr. Iosif Hradil :

A colaborat la „Telegraful Român”. A ținut studenților mai multe meditații.

Dr. N. Terchilă :

A rostit o conferință despre I. Fr. Herbart și herbartianii români, în Sibiu. A colaborat la Revista Teol. și Telegraful Român. A ținut conferințe populare în cadrele „Astreii”. O altă conferință la Universitatea Regele Ferdinand Cluj—Sibiu despre „Sf-tele Taine ca izvor de viață nouă pentru tineret”.

Dr. N. Neaga :

A colaborat la „Revista Teologică”. A funcționat ca duhovnic la spitalul militar cu răniți Z. I. 484. A publicat lucrarea: *Eclesiastul*, Sibiu, 1941.

Dr. Sp. Câdea :

A colaborat la „Revista Teologică” și „Telegraful Român”.

Dr. Grigorie T. Marcu :

Redactează „Revista Teologică”, Colaborează la „Telegraful Român”, „Țara” și revista „Luceafărul”. Un studiu în acest Anuar.

Dr. Liviu Stan :

A colaborat la „Revista Teologică” și „Telegraful Român”. A ținut o Conferință la Brașov în 5 Martie a. c., despre „Rasă și Religieune”. A publicat în Seria Teologică nr. 22 studiul „Rasă și Religieune”, Sibiu 1942. Este Bibliotecarul Mitropoliei și al Academiei.

Dr. Corneliu Sârbu:

A colaborat la „Revista Teologică” și „Telegraful Român”.

Preot Gheorghe Șoima:

A colaborat la „Revista Teologică” și „Lumina Satelor”. Este conducătorul Corului mixt al Mitropoliei, cu care a dat al 16-lea concert de colinde;

Lucrări: „Despre rugăciune” (Biblioteca populară „Pășuri Duhovnicești”) și numeroase compoziții muzicale în manuscris.

Nicodim Belea, duhovnic:

A colaborat la „Revista Teologică” și „Telegraful Român”.

MATERIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT

ANUL I

1. *Arheologia biblică*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Neaga.

2. *Introducerea în cărțile T. V.*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Neaga.

3. *Comentar la T. V.*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. N. Neaga.

4. *Istoria bisericească universală*, până la 1054, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. T. Bodoș, iar din Noemvrie 1941 Dr. C. Sârbu.

5. *Introducere în filosofie*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

6. *Istoria Filosofiei*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. N. Terchilă.

7. *Limba ebraică*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Neaga.

8. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, profesor Gh. Șoima.

9. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, prof. Gh. Șoima.

10. *Limba greacă*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Grigorie T. Marcu.

11. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii II, III și IV, prof. Gh. Șoima.

ANUL II

1. *Introducerea în cărțile T. N.*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. Grigorie T. Marcu.
2. *Comentar la T. N.*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. Grigorie T. Marcu.
3. *Comentar la T. V.*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. Nicolae Neaga.
4. *Istoria bisericească universală*, dela 1054 până azi, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. T. Bodoșgae, iar din Noemvrie 1941 Dr. C. Sârbu.
5. *Istoria bisericii ortodoxe române*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. T. Bodoșgae, iar din Noemvrie 1941 Dr. C. Sârbu.
6. *Patrologia și Patristica*, 2 ore pe săptămână, prof. T. Bodoșgae, iar din Noemvrie 1941 Dr. C. Sârbu.
7. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. Gh. Șoima.
8. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, prof. Gh. Șoima.
9. *Ansamblu coral*, 4 ore săptămână, împreună cu anii I, III și IV, prof. Gh. Șoima.
10. *Seminar istoric*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. T. Bodoșgae, iar din Noemvrie 1941 Dr. C. Sârbu.
11. *Seminar la T. V.*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Neaga.

ANUL III

1. *Apologetica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Liviu Stan.
2. *Teologia dogmatică*, (partea I), 3 ore pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.
3. *Teologia Morală*, 5 ore pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.
4. *Comentar la T. N.*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Grigorie T. Marcu.
5. *Catehetica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Terchilă.
6. *Omiletica teoretică*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Terchilă.
7. *Pedagogia și Istoria Pedagogiei*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Terchilă.
8. *Sectologia*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Grigorie T. Marcu.

9. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. Gh. Șoima.
10. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână prof. Gh. Șoima.
11. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii I, II și IV, prof. Gh. Șoima.
12. *Seminar moral*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.

ANUL IV

1. *Teologia dogmatică*, (partea II), 3 ore pe săptămână, profesor Dr. D. Stăniloae.
2. *Dreptul bisericesc*, 5 ore pe săptămână, profesor Dr. Liviu Stan.
3. *Teologia pastorală*, 3 ore pe săptămână, profesor Dr. Spiridon Căndea.
4. *Liturgica*, 4 ore pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.
5. *Predici*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.
6. *Sociologia*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. C. Sârbu.
7. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, profesor Gh. Șoima.
8. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, profesor Gh. Șoima.
9. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii I, II și III, profesor Gh. Șoima.
10. *Seminar la dreptul bisericesc*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. Liviu Stan.
11. *Seminar dogmatic*, 1 oră pe săptămână, profesor Dr. D. Stăniloae.
12. *Seminar la T. N.*, 1 oră pe săptămână, profesor Dr. Grigorie T. Marcu.
13. *Seminar pastoral*, 1 oră pe săptămână, profesor Dr. Spiridon Căndea.
14. *Seminar catehetic-pedagogic*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Terchilă.
15. *Igienă*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Ittu.

TABLOU REZUMATIV

Nr. curent	Numele profesorului	A propus materiile de învățământ	În anul	Nrul orelor săptămânale	
				Din materiile de învățământ în special	Total
1	Dr. D. Stăniloae	Dogmatica Seminar „dogmatic	III IV IV	3 3 1	7
2	Dr. I. Hradil	Morala Liturgica Seminar moral	III IV III	5 4 1	10
3	Dr. N. Terchilă	Introd. în filosofie Istoria filosofiei Catehetica Ped. și ist. ped. Semin. cateh. ped. Omiletica teoretică Predici	I I III III IV III IV	2 2 2 2 2 2 1	13
4	Dr. N. Neaga	Arheologia biblică Introd. în T. V. Comentar la T. V. Limba ebraică Comentar la T. V. Seminar la T. V.	I I I I II II	1 2 2 2 2 1	10
5	Dr. S. Căndea	Pastorală Seminar pastoral	IV IV	3 1	4
6	Dr. Grigorie T. Marcu	Intr. în cărțile T. N. Comentar la „ „ „ „ „ „ Sectologia „ „ Limba greacă Seminar la T. N.	II II III III I IV	3 2 2 2 2 1	12
7	Dr. Liviu Stan	Drept bisericesc Teologia fundam. Seminar Drept bis. Sociologia	IV III IV IV	5 2 1 2	10

Nr. curent	Numele profesorului	A propus materiile de învățământ	În anul	Nr. orelor săptămânale	
				Din materiile de învățământ în special	Total
8	Dr. Teodor Bodogae Dr. Corneliu Sârbu	Istoria bis. univ.	I	3	12
		" " "	II	3	
		" " rom.	II	3	
		Patrolog. și Patrist.	II	2	
		Seminar istoric	II	1	
9	Gh. Șoima	Cântări bisericești	I	2	16
		" "	II	2	
		" "	III	2	
		" "	IV	2	
		Tipic	I	1	
		"	II	1	
		"	III	1	
		Ansamblu coral	IV	1	
10	Dr. N. Ittu	Igienă	IV	1	1

T A B L O U L

STUDENȚILOR ÎNMATRICULAȚI ÎN ANUL ȘCOLAR 1941/42

ANUL I

1. Liviu Cioca din Ruja.	8. Ovidiu Nicolae Muntean din Cricău.
2. <u>Aurel Henegar</u> din Limba.	
3. Nicolae Isac din Zlaști.	9. Aurel Noghiță din Poști.
4. Traian Isailă din Lupu.	10. Dorin Perian din Săliște.
5. Gheorghe Lazaroni din Simeria.	11. Iancu Popa din Veneția de jos.
6. Stelian Manta din Jugur. ¹	12. <u>Ioan Tomescu</u> din Orșova.
7. Eugeniu Muntean din Nochrîh. ¹	

¹ S'a retras.

ANUL II

1. Dumitru Barbu din Spiridonești.	7. Constantin Oprescu din Cacomeanca.
2. Liviu Boldura din Luncoiul de sus.	8. Juliu Pănicar din Roșiei.
3. Vasile Florea din Podeni.	9. Octavian Părăian din Topârcea.
4. Nicolae Lepădatu din Uroiș.	10. Constantin Popescu din Bîlciurești.
5. Mihail Mărgineanu din Mediaș.	11. Ioan Sorinca din Vorta.
6. Alexandru Morariu din Giacăș.	12. Viorel Todea din Arieșeni. ¹

ANUL III

1. Nicolae Berghezan din Ludoș.	11. Nicolae Modoiu din Brașov.
2. Victor Boboc din Șimon.	12. Ioan Octavian Negrea din Jidveiu.
3. <u>Virgil Bota din Sibiu</u>	13. Nicolae Petrescu din Șipot.
4. Liviu David din Scorei.	14. Vasile Pâtan din Șpring.
5. Ioan Dragolea din Vulcan.	15. Gheorghe Purdea din Crăiești.
6. <u>Felician Fărcașiu din Sebeș.</u>	16. Anton Rudeanu din Cinciș.
7. Constantin Ghiriș din Brașov.	17. <u>Sorin Secășan din Broșteni.</u>
8. Silviu Guga din Bățalar.	18. Strugurel Tâmpănaru din Săliște.
9. Ioan Hămăruș din Nădăldia Superioară.	19. Dumitru Țața din Săliște.
10. Gheorghe Mija din Comana de jos.	20. Virgil Văideanu din Vințul de jos.

ANUL IV

1. Gheorghe Constantin din Brașov.	4. Ioan Giurgiu din Moeciul de jos.
2. Ioan Cornea din Voila.	5. Panaitescu Nicolae din Ploești.
3. Dumitru Dragomir din Sadu.	6. Șt. Tascian din Tilișca.

¹ S'a retras.

T A B L O U L
STUDENȚILOR DIN ARHIDIECEZĂ, PE PROTOPOPIATE

Nr. crt.	Protopopiatul	A n u l				Total
		I	II	III	IV	
1	Agnita	2	—	—	—	2
2	Băița	1	—	—	—	1
3	Bran	—	—	2	—	2
4	Brașov	—	—	2	2	4
5	Deva	2	—	—	—	2
6	Dumbrăveni	—	1	—	—	1
7	Făgăraș	—	—	1	1	2
8	Geoagiu	—	1	—	—	1
9	Hațeg	—	—	1	—	1
10	Hunedoara	1	—	2	—	3
11	Ilia	—	1	—	—	1
12	Mercurea	1	—	3	—	4
13	Mediaș	—	1	—	—	1
14	Oltul	1	—	1	—	2
15	Săliște	—	1	2	1	4
16	Sibiu	—	—	1	1	2
17	Târnava	—	—	1	—	1
18	Zarand	—	1	—	—	1
19	Din alte eparhii	3	6	2	1	12
Total		12	12	20	6	50

T A B L O U L
STUDENȚILOR DUPĂ STAREA SOCIALĂ A PĂRINȚILOR

Nr. curent	A n u l	Preoți	Învățători	Funcționari	Meseriași	Agricultori	Total general
1	I	3	—	3	1	5	12
2	II	2	1	1	—	8	12
3	III	5	1	2	2	10	20
4	IV	—	—	1	—	5	6
Total		10	2	7	3	28	50

BIBLIOTECA MITROPOLIEI ȘI A PROFESORILOR

Numărul total de cărți în anul trecut era de 13.642 opere în aproape 17.000 volume. La acestea s'au mai adăogat în anul acesta încă 463 opere în 495 volume, formând un total de 14.105 opere în circa 17.500 volume. Bibliotecar este din Oct. 1941 păr. prof. Dr. Liviu Stan.

ÎNTREȚINEREA STUDENȚILOR

Toți studenții au locuit în internatul Academiei. Taxa de întreținere în internat a fost de 20.000 Lei anual. Mulți dintre studenți s'au bucurat de reduceri din această taxă. Studenții Liviu David an. III și Iuliu Pănică an. II au fost întreținuți de P. V. Cons. Arhiep., primul ca orfan de preot, al doilea ca refugiat. Celorlalți studenți li s'au repartizat un ajutor dela Stat în sumă de 118.000 Lei. Trei studenți au fost ajutați în largă măsură de parohiile din Brașov. Opt studenți veniți pentru prima dată în Academie au primit câte un ajutor de 3740 Lei dela P. V. Cons. Arhiep., jumătate din costul reverenței, iar trei au primit reverențele gratuit.

II

CRONICA ANULUI

SCHIMBĂRI ÎN CORPUL DIDACTIC

Profesorul de Cântări bisericești și Tipic, regretatul diacon Petru Gherman, trecând la cele eterne, P. Ven. Cons. Arh. a numit pe data de 1 Septembrie 1941, prin ord. Nr. 11.131 Școl. din 22 VII 1941, la catedra rămasă vacantă, ca profesor suplینitor pe P. C. Sa Păr. Gheorghe Șoima, care a funcționat începând cu anul școlar 1937—38 ca profesor la Școala Normală „A. Șaguna”, secția de băieți, Sibiu. Onor. Minister al Culturii Naționale și al Cultelor, Subsecretariatul de Stat al Cultelor și Artelor, a aprobat numirea prin adresa Nr. 411.817 din 2 Septembrie 1941.

P. C. Păr. Dr. Liviu Stan a fost numit de P. Vener. Cons. Arh. pe data de 1 Decembrie 1941 ca profesor titular definitiv la catedra de Teologie Practică, prin ord. Nr. 15.847 Bis. din 6 Noembrie 1941, iar On. Minist. al Culturii Naționale și al Cultelor, Subsecretariatul de Stat al Cultelor, a comunicat prin adresa Nr. 63.686/1941 că a luat act de titularizarea P. C. Sale.

Prin adresa Nr. 16.209 din 14 Noembrie 1941, P. V. Cons. Arh. a aprobat ca P. C. Păr. Dr. Corneliu Sârbu să suplinească pe Păr. Dr. T. Bodoșag la catedra de Istorie bisericească în cursul anului academic 1941—42, numitul având concediu de studii.

VIZITE

Ca în toți anii, I. P. S. Mitropolit Nicolae s'a interesat de aproape atât de mersul învățământului în Academia noastră, cât și de viața studenților în internat, vizitând școala adeseori și împărțind sfaturi și îndemnuri luminoase.

Dintre vizitele mai importante cu care a fost onorată Academia în cursul anului academic în curs, remarcăm pe cea

a P. S. Episcop Traian Valeriu Frențiu, locțiitor de Mitropolit la Blaj, care a cercetat școala însoțit de I. P. S. S. Mitropolitul nostru Nicolae în ziua de 28 Octomvrie 1941.

În 8 Februarie 1942 Academia a fost vizitată de dl Ion Petrovici, ministrul Culturii Naționale și al Cultelor, însoțit de dl Aurel Popa, Secretarul general al Cultelor și Artelor.

Înălții oaspeți, cari au venit în școală împreună cu I. P. S. Mitropolit Nicolae, fiind însoțiți de reprezentanții autorităților din Sibiu și de mai mulți profesori dela Universitatea Daciei Superioare, au fost întâmpinați în mod sărbătoresc de întreg corpul profesoral și de toți studenții Academiei. P. C. Părețor al Academiei a rostit un cuvânt de elogiū la adresa alesului oaspe care e nu numai conducătorul școalelor românești, ci și un filosof de categorică orientare creștină.

Dl ministru Ion Petrovici a răspuns arătându-și satisfacția pentru meritele glorioase ale acestei școale în trecutul ei atât de îndelungat și pentru înaltul nivel intelectual și duhovnicesc la care se află în prezent. Domnia Sa a declarat:

„Apreciind valoarea acestei școli și trecând peste opinia anumitor cercuri profesionale dela noi din țară, am hotărât să creez acestei Academii o situație legală mai apropiată de ceea ce este ea în fapt, să legalizeze o stare de fapt”.

I. P. S. Mitropolit luând cuvântul a mulțumit dlui ministru pentru aprecierile meritate cu cari onorează această vrednică instituție de formare a clerului și pentru promisiunea de a înlătura regimul de nedreptate la care a fost supusă.

Corul studenților a executat mai multe cântări reușite.

Prin noua lege de organizare a învățământului superior, publicată în Mon. Of. Nr. 118 din 23 Mai, făgăduința dlui ministru Ion Petrovici a devenit realitate. Art. 141 al acestei legi stabilește:

„Academia teologică din Sibiu va putea elibera diplome echivalente cu cele de licențe în teologie, dacă își va organiza studiile și-și va recruta corpul didactic după modalitățile similare celor în vigoare pentru Facultățile de teologie. În acest caz, corpului didactic al acestei Academii teologice i se conferă aceleași drepturi de salarizare ca și celor dela Facultățile de teologie”.

În fond Academia noastră teologică îndeplinește de mult aceste condiții.

Acum când vedem în sfârșit îndeplinită un vechiu și just desiderat al acestei școale, se cuvine să exprimăm toate mulțumirile dlui ministru Ion Petrovici a cărui înaltă înțelegere pune începutul unei noi faze în istoria glorioasei școli a mitropoliților Vasile Moga, Andrei Șaguna și Nicolae Bălan.

ȘEDINȚELE CONSILIULUI PROFESORAL

În anul Academic 1941/42 Consiliul Profesoral a ținut în total 9 ședințe ordinare, rezolvând chestiunile privitoare la bunul mers al învățământului și la viața duhovnicească a studenților.

FESTIVITĂȚI

Anul academic 1941/42 s'a deschis Luni 22 Sept. 1941 orele 8 dim. în cadrul unei solemnități sobre cu o cuvântare a P. C. Sa Păr. rector Dr. D. Stăniloae. Au participat profesorii, consilierii arhiepiscopicești și studenții. I. P. C. Sa Păr. Arhim. Vicar Teodor Scorobeț a transmis arhierieștile binecuvântări ale I. P. S. Sale, care se afla în Basarabia și Transnistria în fruntea expediției misionare a episcopatului și clerului ardelean.

În cursul anului școlar Academia a sărbătorit mai multe evenimente și figuri istorice de caracter național și cultural. Remarcăm comemorarea centenarului lui I. Fr. Herbart la 16 Noembrie 1941, împreună cu Școala normală „A. Șaguna” din Sibiu, care s'a desfășurat în Sala Prefecturii și la care a conferențiat Păr. prof. Dr. N. Terchilă.

Incheierea festivă a anului școlar a avut loc Duminică 14 Iunie a. c., în Aula Academiei, la ora 11 a. m., după serviciul sf. Liturghii în catedrala mitropolitană. Cu această ocazie rectorul Academiei a rostit un cuvânt de luminoase îndrumări pentru studenții cari pășesc în ogrorul importantei lor misiuni sacerdotale, iar I. P. S. Sa într'o cuvântare de înaltă ținută duhovnicească a încălzit inimile tinerilor pentru chemarea ce-i așteaptă în aceste timpuri grele.

Corul Academiei sub conducerea păr. prof. Gheorghe Șolma a întregit programul cu câteva cântări înălțătoare.

EXTENSIUNEA ACADEMICĂ

Profesorii și studenții și-au continuat frumoasa tradiție de a-și da și în afară de școală entuziasta lor contribuție la ridicarea religioasă și culturală a poporului, cel dintâi ținând mai multe conferințe și predici, iar cel din urmă dând concursul prin coruri și declamări. Studenții au ținut deasemenea predici în diferite biserici și localități și au catehizat la școalele primare din Sibiu. Adeseori au însoțit echipele misionare ale „Oștii Domnului” în diferite localități. După dispoziția I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae, toți studenții au participat în Iulie 1941 la un curs de infirmieri în Sibiu și apoi au activat în această calitate, împărțiți în 3 echipe, în lunile August—Noembrie la spitalul Z. I. 480 de răniți, instalat în Școala normală de băieți din Sibiu. Afară de aceasta, au organizat diferite șezători în spitalele de răniți din Sibiu în cursul anului academic.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

III

SOCIETATEA

DE LECTURĂ „ANDREI ȘAGUNA”

A STUDENȚILOR DELA ACADEMIA TEOLOGICĂ

„ANDREIANĂ” DIN SIBIU

— ANUL SOCIETAR 1941/42 —

RAPORT GENERAL

1. ACTIVITATEA SOCIETĂȚII ÎN GENERAL

Societatea s'a constituit în ședința din 3 Octomvrie 1941, condusă de P. C. S. Prot. Stavrofor Dr. Dumitru Stăniloae, Rectorul Academiei.

Președinte de onoare a fost C. S. Păr. Prof. Dr. Grigorie T. Marcu.

Comitetul de conducere a fost ales în modul următor:
Președinte; Ioan Giurgiu an IV, Vice-Președinte; Dumitru Dragomir an IV, Secretar; Iuliu Pănicănu an II, Președintele comisiei de verificare; Gheorghe Constantin an IV, Bibliotecar; Liviu David an III, Casier; Silviu Guga an III, Econom; Viorel Todea an II, Vice-Bibliotecari; Ovidiu Munteanu și Dorin Perian an I, Vice-Econom; Gheorghe Lăzăroni an I, Membrii în comisia literară; Ștefan Tascian an IV, Iancu Dragolea an III, Liviu Boldura an II, Ioan Tomescu an I.

Societatea a ținut în decursul anului 10 ședințe literare-ordinare, 2 extraordinare și una festivă.

Ședința festivă s'a ținut în 29 Noemvrie 1941 (ajun de sf. Andrei), în Aula Academiei „Andreiene”, în memoria patronului Societății, Mitropolitul Andrei Șaguna, în prezența unui numeros și select public, în frunte cu I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan, P. S. Episcop Dr. Vasile Stan, consilierii arhiepiscopicești, Rectorul și profesorii Academiei, numeroși profesori universitari și secundari, magistrați, medici, avocați și tineret școlar.

Programul desfășurat a fost cât se poate de bine executat, fapt evidențiat de asistenți și de critici.

Numărul membrilor a fost 10 onorari și 52 ordinari.

2. ACTIVITATEA SOCIETĂȚII ÎN SPECIAL

a) ACTIVITATEA LITERARĂ

În ședințele literare s'au citit în anul acesta 16 lucrări, cari aparțin următorilor studenți:

An I: Eugeniu Munteanu: „Gândirea și Gândirismul”. An II: Dumitru Barbu: „Creștinismul la Dunăre”; Nicolae Lăpădat: „Meditație”. An III: Nicolae Modoiu: a) „Ortodoxia, făclier de crez naționalist”, b) „Religie și Cultură”, c) „Veniți la Mine” (Meditație), d) „Meditație”; Liviu David: „Știință și Religie”. An IV: Gheorghe Constantin: a) „Meditație”, b) „Hristos și Tineretul”, c) „Omul cel Nou”; Ioan Glurgiu: a) „Conceptia despre om în comunism și creștinism”, b) „Meditație”; Ștefan Tascianu: a) „Când plecau cocorii” — Nuvelă, b) „Peste punte de vis” — Poem, c) „Nimb de amintiri” — Poem.

Studentul Ștefan Tascianu a citit din lucrările proprii următoarele poezii:

a) „Slovă pentru Ardeal”, b) „Psalm nou”, c) „Ție Doamne”, d) „Spovedanie”, e) „Martirilor noștri”, f) „Mărtisor”, g) „Când vor înflori mălinii”, h) „Pentru fata cu chip minunat”, i) „Rugăciune”, k) „Profesorului Petru Gherman”.

Tot în cadrele ședințelor literare au conferențiat C. P. Diacon Nicolae Mladin despre Nicolae Paulescu și Păr. Ioan Opreș despre „Cum se face o predică”.

Au declamat poezii: Iancu Popa an I și Virgil Bota an III.

Pe lângă acestea în ședințele literare s'au executat bucăți muzicale, de următorii studenți: Gheorghe Mija an III, Mihail Mărgineanu an II și Liviu Cioca an I (voce), Felician Fărcașiu an III, Constantin Oprescu an II și Gheorghe Lăzăroiu an I (instrumente).

b) ACTIVITATEA ADMINISTRATIVĂ

Comitetul societății a ținut 7 ședințe ordinare îngrijindu-se de bunul mers al afacerilor administrative și rezolvând chestiunile aparținătoare cercului său de competență.

c) ACTIVITATEA MUZICALĂ

Corul studenților, condus de C. S. Păr. Prof. Gheorghe Șoima, a încadrat programul ședinței festive cu bucăți alese și bine reușite; au fost executate următoarele bucăți:

„La mormântul Marelui Andrei” de D. Cunțan.

„Veniți creștini la rugăciune” de T. Popovici.

„Blândul Păstor” de Petru Gherman.

„Chemarea Oltului” de Gheorghe Șoima.

„Ardealul” de Petru Gherman.

3. AVEREA SOCIETĂȚII

a) BIBLIOTECA

În anul acesta s'au primit donațiuni de cărți pentru bibliotecă dela: *Prof. Dr. Grigorie T. Marcu*: 1. Biserica ortodoxă înaintemergătoarea Statului Naționalist Român 2 ex. (de donator); 2. Pr. Vasile Coman: Adevărul ortodox și greșala sectară despre Sfânta Tradițiune; 3. F. V. Farrar: Viața și Operele Sfântului Apostol Pavel, trad. de Nicodem Patriarh (Ogorul Domnului vol. XXI); 4. Arhim. Scriban: Datoria Preotului către limba bisericească; 5. Iosif E. Naghiu: Biblioteca Mănăstirii Neamțu; 6. Myriam Harry: Cultul Sf. Fecioare la Musulmani; 7. V. Dudu: Biserica ortodoxă din Finlanda; 8. Biserica rusă din emigrație (de același); 9. Pr. P. Vintilescu: Expresiunea „Slujbă Cuvântătoare”; 10. Iosif E. Naghiu: Viața viitoare în bocetele românești; 11. Pr. P. F. Alexandru: Religia și Morala în concepția școlii sociologice franceze; 12. Nicodim Sachelarie: Indrumarea vieții; 13. Toma Petrescu: Ni se pierde Neamul”.

Dr. Ștefan Meteș: 1. Contribuțiuni nouă privitoare la familia boerească Buhuș din Moldova (de donator); 2. Viața agrară a Românilor din Ardeal și Ungaria (de donator); 3. Bibliografia operelor lui Nicolae Iorga (de donator); 4. Satul ardelean: Cetea și Logofătul I. Morocea (de donator); 5. La vie menée par les Roumains en Transilvanie (de donator); 6. Le problème des sicules en Roumanie (de donator); 7. Domni și Boeri din Țările Române în orașul Cluj și Românii din Cluj (de donator); 8. Din relațiile și corespondența poetului Gheorghe Sion 2 vol. (de donator); 9. Gheorghe Iordache: Icoane

Târgocenene; 10. Din Istoria Dreptului românesc din Transilvania (de donator); 11. Viața bisericească a Românilor din Țara Oltului (de donator);

Prof. Dr. Nicolae Neaga: 1. Ecclesiastul (de donator);

Prof. Dr. Eugeniu Speranța: 1. Introducere în Sociologie (de donator);

Prof. Dr. Coriolan Petranu: 1. Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana (de donator);

Sf. Mitropolie a Olteniei: Viața bisericească din Oltenia;

Prof. Dr. Emilian Vasilescu: Apologeti creștini (de donator).

Pr. D. Veștemeanu: 1. Reînvierea Monahismului Ardelean (de donator);

Pr. Proca: 1. Nicodem Milaș; Dreptul bisericesc oriental.

George Fotino: Bisericuța din Albac (de donator);

Dr. N. Ittu: 1. C. Bolliac; Poezii; 2. E. Didia Odonica Sevastos; Călătorii prin Țara Românească; Aug. Treb. Laurean; Istoria Românilor.

Giurgiu Ioan, Preș. Stud.: 1. Dr. Lazăr Gherman; Istoria bisericii române, fasc. I; 2. Antim Petrescu; Pustnicul din Carmel; 3. Vasile Loichița; Doctrina sf. Ioan Damaschinul despre Maica Preacurată.

Biblioteca a primit donații: total 39 opuri în 41 de volume.

S-au cumpărat 158 opuri în 162 volume.

În consecință cărțile dela bibliotecă s-au înmulțit în decursul anului societărilor 1941—42 cu 197 opuri în 203 volume.

Starea bibliotecii la încheierea anului este:

Grupa	I Teologie	1620 opuri	1817 volume
"	II Literatură	1726 "	1807 "
"	III Istorie	647 "	741 "
"	IV Filosofie	388 "	431 "
"	V Știință	350 "	383 "
"	VI Diverse	77 "	117 "
"	VII Reviste	139 "	785 "
"	VIII Anale	220 "	231 "

In total 5167 opuri 6312 volume

b) ECONOMATUL

În anul societar 1941—42, s'a întocmit inventarul despre întreaga avere mobilă a societății de acord cu C. S. Păr. Nicodim Belea economul și duhovnicul Academiei.

În sala Nr. 15 a funcționat zilnic cabinetul de radio, iar în sala Nr. 16 au stat la dispoziția membrilor societății următoarele reviste, ziare și foi:

a) *Abonate*: Biserica Ortodoxă Română, Gândirea, Convorbiri literare și Universul;

b) *Gratuite*: Avântul, Ardealul, Biserica Bănățeană, Biserica și Școala, Buletinul Cărții Românești, Porunca vremii, Albina, Catehetul, Vremea, Revista de igienă socială, Tribuna, Voința Banatului, Vestul, Unirea poporului, Unirea, Transilvania, Transnistria, Tomis, Țara, Revista economică, Revista Teologică, Siarmă Piatră, Sinaxarul, Slova Ortodoxă, Solia dreptății, Telegraful Român, Timpul, România Militară, Răsăritul, Păstorul Creștin Ortodox, Păstorul Ortodox, Misionarul, Mitropolia Moldovei, Lumina Satelor, Lumina Creștină, Lumea Nouă, Revista Aeronauticei și Marinei, Liga Navală Română, Glasul Monahilor, Gazeta Transilvaniei, Gazeta Sibiului, Cronica Romanului, Cronica Hușilor, Foaia Diecezană, Foaia Noastră, Dumineca Ortodoxă, Drapelul, Viitorul, Oastea Domnului, Renașterea, Lichter der Heimat, Ramuri, Fruncea, Marea Noastră, Vremea Nouă, Cuvântul Mareșalului, Timpul Transilvaniei, Transnistria Creștină și Viața Ilustrată.

c) CASSA SOCIETĂȚII

Averea în bani a Societății a fost administrată astfel:

Am început anul societar 1941—42 cu soldul rămas din anul precedent în suma de Lei 23.525 (douăzecișitredeminciscutedouăzecișicinci), iar bilanțul încheiat la 18 Mai 1942 se prezintă în felul următor:

Intrate	Lei 52.452
Eșite	„ 24.071
Rest de casă	Lei 28.381
dintre cari:	
Depuneri la Banca Albina cu libelele Nr. 728 și Nr. 38.487	22.745 Lei
Numerar în casă	5.656 „

MULȚUMITĂ PUBLICĂ

Societatea de lectură „Andrei Șaguna”, a studenților dela Academia Teologică „Andreiană”, aduce la sfârșit de an cele mai profunde mulțumiri I. P. S. Mitropolit Dr. Nicolae Bălan pentru grija părintească și înalta oblăduire a societății și a manifestărilor ei: autorității școlare pentru acordarea sălilor trebuincioase, a aparatului de radio și ajutoarelor de tot felul; P. C. S. Păr. Rector Dr. Dumitru Stăniloae pentru supravegherea de fiecare clipă, sprijinul și indemnul la activitate; Onor. Corp. Profesoral, pentru interesul deosebit ce l-a arătat și C. S. Păr. Prof. Dr. Grigorie T. Marcu, pentru bunăvoința pe care a avut-o de a lua sarcina președenției de onoare și de a jertfi cel mai prețios timp pentru înaltele interese ale societății.

Deasemenea Societatea exprimă cele mai călduroase mulțumiri celor ce au contribuit la sporirea bibliotecii, prin donațiuni de cărți și de bani, precum și Onor. Redacții care ne-au sprijinit în atingerea scopurilor culturale, prin trimiteră gratuită a revistelor, ziarelor și foilor ce redactează.

Sibiu, 18 Mai 1942.

Președinte activ :

IOAN GIURGIU

stud. an IV

Secretar :

IULIU PĂNICANU

stud. an II

OMUL ÎN CONCEPȚIA CREȘTINĂ ȘI COMUNISTĂ

De IOAN GIURGIU

Stud. an. IV

Epoca pe care o trăim se caracterizează prin două tendințe contradictorii: 1) retrezirea interesului față de problemele religioase și ca urmare înălțarea spiritului uman către preocupările metafizice, adică afirmarea omului în slujba idealurilor celor mai înalte și 2) intensificarea consecințelor materialismului secolului XVIII și XIX, cari au coborât și însălbăcit sufletul omenesc.

În centrul acestor probleme tronează omul. După felul în care este concepută ființa omenească în natura și în finalitatea ei, se distinge o întreagă varietate de doctrine, atitudini și partide luptătoare. Ele se pot rezuma în: concepția creștină și comunistă despre om. Asupra deosebirilor evidente dintre aceste două concepții, cari tind să domine viața contemporană, voi încerca să formulez câteva considerații generale.

Dela început trebuie să amintesc că viziunea creștină este la antipodul celei comuniste; ceeace neagă comunismul afirmă creștinismul. Faptul că în om există tendințe spirituale, cari îndreaptă spre Dumnezeu, și tendințe terestre, cari îndreaptă spre pământ, a determinat varietatea concepțiilor despre om. Mîntea omenească are tendința să unifice totul într-o unitate de viziune, deaceia a căzut în extreme contrarii, fie negând partea trupească prin afirmarea că omul e numai spirit, fie reducând totul la materie, negând drepturile și existența sufletului. Comunismul e prelungirea concepției materialiste despre om.

Cum s'a ajuns la această concepție? Care sunt rădăcinile istorice ale ei? S'ar putea crede că originea ei este în mizeria socială la care a fost dus proletariatul prin asuprirea capitalistă. Nu acesta este însă adevărul, dovadă suferințele sociale cari au existat întotdeauna, fără ca să se nască prin aceasta idei asemănătoare celor comuniste. Rădăcinile con-

cepției materialiste sunt mult mai adânci; ele își au originea în umanismul Renașterii. Acest curent de gândire a marcat începutul despărțirii omului de Dumnezeu. El voia ca omul să se bazeze numai pe energiile existente în el însuși și să se elibereze de orice autoritate divină. Prin aceasta s'a ajuns la închircirea sau ofilirea părții spirituale a omului. Căci viața spirituală nu e posibilă în afara lui Dumnezeu; ea este un dar al comuniunii dintre om și Dumnezeu. Ruperea legăturii cu Dumnezeu aduce secarea vieții spirituale și ca urmare negarea ei. Lipsit de viața spirituală, omul se simte în mod firesc un animal mai evoluat, dotat cu rațiune științifică. Astfel s'a ajuns la perspectiva evoluționistă care trunchiază imaginea omului, ignorând spiritul. În felul acesta omul pierde caracterul de personalitate, căci personalitatea este un atribut al spiritului.

Comunismul reprezintă ultima treaptă de decadentă a omului despărțit de Dumnezeu, treapta revoltei care însălbătăcește omenirea și o coboară la o viață sub nivelul animalic.

Ce susține marxismul? Doctrina lui Karl Marx e o împreunare bizară a materialismului filosofic și a idealismului german, reprezentat prin Kant, dela care a luat „neîncrederea față de transcendent”,¹ și prin Hegel, dela care a împrumutat dialectica; ea mai cuprinde elemente din sociologia franceză de care a luat cunoștință prin anarhistul Pierre Joseph Proudhon, și influențe din economia politică engleză; toate acestea Marx le-a cunoscut ca pribeag prin diferitele țări ale Europei.

Ca demn urmaș al materialismului, marxismul reduce totul la materie. El afirmă că la baza evoluției spirituale a omenirii stau condițiile economice, iar ideologia cu ramurile ei: religia, morala, arta, filosofia și întreaga cultură, este numai o supraconstrucție a materiei. Marile idei sunt condiționate de schimbările materiei. Stăpânirea materială, zic ei, a fost mobilul războaielor și cataclismelor. Revoluțiile nu sunt decât încercări reușite sau nereușite de-a înlătura supraconstrucția (ideologia), care, rămânând în urmă, nu mai corespunde factorului de bază economic.

Marx ia așadar din materialismul sec. XVIII și XIX elementele de bază, iar din hegelianism metoda argumentării cu

¹ Domițian Spănu, Suferințele sociale și Hristos, p. 37.

principiul devenirii. După Hegel în centrul devenirii este ideea care condiționează materia; Marx n'a făcut altceva decât să răstoarne hegelianismul, punând materia în locul ideii. Evoluția decurge prin contraste, prin contradicție, din treaptă în treaptă, conform cu triada hegeliană, teză, antiteză, sinteză, adică afirmare, negare și negarea negațiunii. Marx transpune triada hegeliană în domeniul social și ne dă ca teză, asuprirea capitalistă; ca antiteză, reacțiunea muncitorilor prin luptele de clasă; iar ca sinteză sau negarea negațiunii „schimbarea totală a structurii social economice”,¹ adică realizarea statului proletar. Dar după ce toți se vor obișnui cu ordinea din statul proletar, după ce fiecare își va cunoaște bine datoria și și-o va îndeplini, statul proletar va dispărea, dictatura va ceda și se va instaura anarhia; acum toate funcțiunile administrative vor trece în mâinile mulțimii anonime.

Familia, socotită ca o piedică în calea civilizației umane, va dispărea, și se va reveni la forma primară de familie, la matriarhat, în locul virtuții castității, se va întrona promiscuitatea sexuală. Abia acum, în anarhie și promiscuitate, îi revine omului demnitatea de om după care a tânjit atât de mult.

Socotesc inutil a mă ocupa de această ridicolă interpretare a familiei primare, deoarece e evident faptul că o astfel de societate familială n'a existat și nici nu va putea exista niciodată, afară de cazul decăderii morale a unei epoci sau a unei părți a omenirii. Chiar poligamia e un semn al decăderii morale și a nivelului intelectual, cu atât mai mult poligandria sau promiscuitatea sexuală.

În afară de familie, anarhistul Proudhon, îl mai desbracă pe om de proprietate, „proprietatea este furt” zice el; plus-valoarea muncii omenești s'a transformat în capital, acumularea de capital a dus la robirea unei părți a omenirii și la sărăcirea ei. De aceea răstoarcă ei până și Sfânta Scriptură pentru a găsi baze creștine unei aserțiuni anticreștine. Omul lipsit de proprietate este mult mai ușor de condus, el poate fi mai lesne încadrat în orice unitate socială.

Îl desbracă apoi pe om de naționalism, îl ucide conștiința apartenenței la un „grup etnic, etern voit” de Dum-

¹ Dr. Domițian Spănu, Suferințele sociale și Hristos, p. 39.

nezeu și îl înglobează în marea masă a colectivității. Pierind națiunea, pierde și stimulentele pentru creațiunile de ordin mai înalt, și omul rămâne încadrat în colectivitate, fără putința de a se eschiva, sub pedeapsa suprimării.

Dar pentru desăvârșirea operei lor destructive, comuniștii neagă și pe Dumnezeu, ca astfel să poată nega pe om. Legătura între Dumnezeu și om se face prin raportul exprimat liber prin religie. Marx declară religia „opium pentru popor”, iar Lenin socotește pe Dumnezeu cel mai aprig dușman personal, „de a cărui răutate trebuie să scape muncitorii imediat”. Temeiul luptei contra lui Dumnezeu e mult mai adânc, mai tainic, decât al luptei contra proprietății, familiei și nației, deoarece acestea fac parte din ordinea naturală, câtă vreme aici au de luptat cu o realitate din ordinea supranaturală. Fiindcă omul este chipul lui Dumnezeu în lume, comunismul neagă pe Dumnezeu, ca astfel să nege pe om, să-l priveze de suportul spiritual, singurul și adevăratul sprijin moral al omului contra forțelor naturii. Negând pe Dumnezeu, comunismul îl lasă pe bietul om orfan de spiritualitate, pentru a-l putea îngloba mai ușor în colectivitate, pe care o îndumnezește. „Omul fără Dumnezeu încetează să mai fie om”. Cultul, ca mijloc de adorare și de ridicare a omului la Dumnezeu, este oprit. Prin cult se exprimă ideea cea mare că omul vorbește față către față, comunică direct cu Dumnezeu. Marele învățat francez dela Institutul medical din New-York, Alexis Carrell, spune că unii sfinți în rugăciune înving legile firii, ridicându-se deasupra pământescului, anticipând comuniunea omului cu Dumnezeu. Religia dă omului conștiința de om; de aceea în lupta contra lui Dumnezeu comuniștii s-au folosit de mijloacele cele mai barbare pentru a distruge legătura omului cu Dumnezeu, maltratând pe preoți, dărâmând altarele pe care chiar ei înșiși le-au văzut ca mijloace de spiritualizare a omului și ridicare deasupra instinctualității. Altarul ridică pe om deasupra animalității, nu-l lasă să coboare dela facultățile spirituale la instincte, nu-l lasă pe om să se socotească o biată făptură la discreția naturii și la capriciile materiei. De aceea comuniștii au dărâmat bisericile și pângărit altarele. Minciuna comunismului constă nu în caracterul său social, politic sau economic ci în tăgăduirea lui Dumnezeu și a omului.

Marx desbracă pe om de Dumnezeu, de nație, de familie, de proprietate, tocmai pentru a-l uniformiza, a face din el un simplu instrument în mâna colectivității. Omul nu mai este de sine stătător, nu mai este punctul de rezim al societății, ci este un instrument pentru societate. Dar nici cel puțin pentru societatea de acum, ci pentru cea viitoare, nu mai trăește în prezent, ci în vederea viitorului. Comunismul propoveduește ura față de omul prezentului, iar față de omul viitorului, dragostea. Este ideea lui Nietzsche, transpusă în socialism: „dragostea de cel de departe”, iar nu de aproapele. Individul nu contează mai mult decât o plesă de mașină, de multe ori nici atât. El este înglobat cu totul în „clasă”, în colectivitate, care e elementul primordial. Nu unirea mai multor indivizi formează societatea, ci societatea naște individul. Gândirea, producțiile spirituale, arta, filosofia, religia, inițiativele personale nu mai sunt produsele individului, ci ale colectivității. Evreul Levy Bruhl merge până acolo încât spune că grupul gândește pentru individ. Omul nu mai are lipsă de judecată, deoarece e susținut de grup, care îl crește, îl îmbracă, îi hrănește.

Individul nu mai este entitate de sine stătătoare, ci clasa este entitate ipostaziată.¹ Totul este materie și stă în slujba colectivității viitoare. „Toate problemele vieții sunt revolute în chip exterior printr'o organizare mecanică și materială”.² Totul fiind materie și mișcare a materiei, acesta condiționează și activitatea ideologică, nema mai fiind loc liber pentru manifestările spirituale, pentru libertatea de conștiință, pentru inițiative creatoare. „Tăgăduirea libertății spiritului, a libertății de conștiință duce la tăgăduirea vieții morale și spirituale a omenirii”.³ În societatea colectivă omul nu mai există, imaginea sa va fi ștearsă, nu mai poate fi vorba aici de om. Omul devine o simplă viețuitoare și e ultimul inel în lanțul evoluției. „Omul e schimbat în categorie economică”.⁴ Natura omului dispare și apare structura claselor.

¹ Il. Dobridor, Cum au disolvat Evreii cultura europeană, p. 43.

² Berdiaeff, *Marxism și creștinism*, p. 139.

³ Berdiaeff op. cit. pg. 43.

⁴ Berdiaeff, *Un nou Ev Mediu*, p. 35.

Nu există nici-o deosebire între om și om, toate fenomenele fiind produse ale materiei care se conduce după legi generale și imutabile.

Pentru ca să dispară așa zisele asperități cauzate de diferențele individuale, marxismul egalizează pe oameni, făcându-i o masă uniformă. Când idealul acesta s'ar îndeplini, atunci cu siguranță ar dispărea toate creațiile spirituale. Marximul egalizează pe om pentru a-l degrada, pentru a nimici stimulentele care ridică personalitatea pe culmile cele mai înalte.

Socialismul lui Marx înfățișează apusul libertății omenești, dogmatizată în democrație. Democrația pornește dela aserțiunea că omul e bun și poate fi condus spre bine, dar nu vrea să cunoască răul din ființa omenească. „Democrația este individualistă, dar prin dialectica sa fatală duce la nivelarea individualității omenești?”¹ Socialismul spre deosebire de democrație e materialist, el nu caută individualizarea, crearea unei personalități, nu caută ca în democrație suveranitatea poporului, ci suveranitatea materială a unei clase,² ba mai mult, nu recunoaște nici proletariatului dreptul de-a ocupa în conducere funcțiunile administrative, ci numai unei elite a proletariatului. Cum se mai poate aplica principiul egalității, al uniformizării, numai ei știu cari trăesc doctrina, căci noi de afară vedem că e clădită pe ficțiuni și pe stranii contradicții. De aceea a fost cu neputință de-a se aplica această doctrină, altfel decât adaptată la diferite împrejurări de viață, încât la fiecare pas dăm de fracțiuni socialiste care de care mai bizare, toate invocând de părinte pe Karl Marx.

Opusă concepției materialiste despre om este concepția creștină. „Gândirea creștină e chemată să umple golul spiritual,³ cauzat de comunismul materialist, să demasce țelurile înjositoare, să zădărnicească evoluția universală și să salveze lumea și omul din haosul și ignorarea care-l așteaptă în anarhia viitorului”.

Materialismul istoric al lui Marx e gresit, căci nu materia și schimbările ei condiționează ideologia și creațiile spirituale.

¹ Berdiaeff, op. cit. p. 140.

² Berdiaeff, op. cit. 142.

³ Berdiaeff, *Marxismul și Religia* 52.

Adevărul este că acolo unde se mișcă elementul ideologic atrage după sine schimbările elementului economic. Economicul nu poate naște viața spirituală, nici să o determine, ci numai să-i dea uneori o notă caracteristică epocii respective. Economia este produsul muncii omenești, iar aceasta presupune o stare sufletească a omului care a efectuat munca. Deci nu marxismul materialist e concepția cea adevărată, nici monismul spiritualist al filosofiei idealiste, ci dualismul creștin; la baza tuturor creațiilor stă în frunte elementul ideologic, iar cel economic îi urmează fiind condiționat de acela.

A socoti fenomenele spirituale ca provenind din materie, dă un aspect urit vieții omenești, compromise pe om, îl neagă. Acesta fiind adevărul, dialectica statului proletar e falsă, nebazându-se decât pe un principiu, pe cel materialist.

Creștinismul eliberează spiritul de sub tirania materiei și îl așează la temelie vieții economice în rolul de conducător.

Omul nu este numai materie, ci e și spirit. Omul material e pe scara animală; e materie organizată ce se mișcă după legile mișcării materiei. În această parte Marx este influențat de mecanicism, concepe pe om după chipul mașinii pe care o servește. Marx înlătură capitalul, pentru a supune pe om materiei. Creștinismul însă are viziunea omului concret, omului compus din trup și suflet, chemat să fie stăpânul naturii create, nu sclavul ei. Admițând dualismul creștin, admitem și dualitatea psiho-fizică. Trup și suflet, sunt două realități imediate, dar esențial deosebite. Omul este rege prin spirit, domină prin spirit întreaga natură creată, totuși creștinismul dă și trupului atributul de component al ființei umane, însă în cadrul dualității psiho-fizice. Fără dualitatea psiho-fizică omul s'ar încadra în scara animală în vârful ei, dar prin suflet se distanțează profund, fapt ce ne silește să ne ridicăm dela evoluționismul darvinist la dogma creației. Prin creație omul provine dintr-o activitate aparte a lui Dumnezeu, fapt ce ridică pe om mult deasupra naturii create, atât a celei moarte cât și a celei vii. Cu toate acestea omul nu se rupe din legătura cu imanențul, ci rămâne să viețuiască pe pământ în cadrul unor realități organice, familia și nația, în vederea vieții de dincolo de imanență.

Idealul creștinismului este desăvârșirea ființei umane, ridicarea omului la Dumnezeu prin jertfa Mântuitorului. Omul a fost creat după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, scopul lui este preamărirea lui Dumnezeu și mântuirea proprie. Dar pentru a mântui pe om, Mântuitorul Hristos a trebuit să-l transforme, să-i schimbe haina păcatului în care a căzut și să-l înalțe la Dumnezeu, însă printr'o conlucrare liberă cu voința omenirii. Deci o condiție a transformării lăuntrice a omului e libertatea spiritului, ca în libertate să se autodetermine spre bine, să se apropie sau să se depărteze de Dumnezeu. Omul e o ființă perfectibilă cu toate că a căzut în păcat. Este foarte plastică expresia dlui Nichifor Crainic: „dacă sunt oameni cari evoluiază până la chipul îngerilor, sunt draci, cari degenerază până la chipul omului”.¹ Deci după cum poate degenera omul, poate și evolua, datorită libertății sale. Limitele în care poate evolua și degenera omul sunt foarte largi. Numai astfel putem vorbi de virtute. Marxismul nu cunoaște virtutea, după cum nu cunoaște nici binele. Spiritul uman nu poate fi stăpânit de legi fixe, ci are nevoie de libertate, nu poate răbda să fie dominat de legile draconice ale grupului, de colectivismul neomenos. Oamenii în creștinism sunt frați, sunt fiii aceluiași părinte iubitor, există o egalitate în ce privește accesul la iubirea lui Dumnezeu, căci suntem chemați la mântuire, dar nu este aici vorba de o egalizare în sensul lui Marx, deoarece creștinismul admite varietatea darurilor și libertatea alegerii căii pe care omul o va urma. Nu toți se mișcă spre mântuire în același ritm și acest fapt ne conduce la legitimitatea ierarhiei în Biserică și în viața socială.

Creștinismul a dat naștere unei noi vieți, unui om nou, născut din apă și din duh. Oamenii sunt fiii lui Dumnezeu, demnitate amănitoare până la care omul n'a fost ridicat în nici un sistem social și nici într'o religie. A fi fiu al lui Dumnezeu! Iată taina cea mare, chela de boltă a întregel concepții creștine despre om. Mântuitorul s'a făcut om tocmai pentru a ridica pe om din păcat, din întunericul morții. El s'a făcut om și rămâne om. Ce demnitate, ce mărire pentru om, ca să aibă unul din ai săi pe tronul dumnezeesc. Creș-

¹ N. Crainic, Germania și Italia.

tinismul este un ansamblu de forțe creatoare și regeneratoare radicale, e mai radical decât radicalismul comunist, el caută noul cer și noul pământ „transformarea reală a lumii și a omului”.¹

Creștinismul deschide porțile de lumină ale împărăției cerești, e în lume pentru a crea pe omul duhovnicesc, care să trăiască în lume, dar să nu fie rob ei. Nu e utopic cum e marxismul, ci e doctrină care tinde la transformarea lumii pornind dela om, dela nucleul societății omenesti.

Rezolvarea întregii probleme sociale ne-o dă Mântuitorul în formă simplă. Soluția creștină nu este un sistem ce se impune prin forță, ci dela sine, prin trăire. Mântuitorul întâi a trăit și apoi a propovăduit. În creștinism avem rezolvarea problemelor sociale, vindecarea rănilor, dar ne trebuie tăria sufletească de-a îndrăzni să chemăm în ajutor pe Hristos, mai ales astăzi când lumea e mai învolburată ca oricând.

Faptul că dominația comunistă din Rusia începe să se destrame, nu trebuie să ne adoarmă conștiințele și să nu vedem pericolul, căci deși comunismul nu recunoaște factorul spiritual, ci numai pe cel material, el este totuși o ideologie, ce perzistă încă cu fanatism.

Tunul hotărește asupra stăpânirii mondiale, dar spiritul nu poate fi câștigat decât prin mijloace spirituale.

Va fi o luptă clocotitoare.

„Spiritul are nostalgia unității de lumină din care — fâșie de fulger fugitiv — vremelnice s'a desprins; materialismul are mirajul pulberii din care — fir de praf trecător — s'a în-suflețit”.²

E o luptă a ființei umane între pământ și cer, între întunec și lumină. Acesta e contrastul sub care se frământă existența noastră. Dar spiritul va învinge, lumina va fi biruitoare. Căci cerul își revărsă razele sale de lumină peste întunecul din noi!

¹ N. Berdiaeff, *Marxismul și religia* p. 54.

² Il. Dobridor, *op. cit.* 181.

Cuprinsul

	Pag.
+ Perspective mesianice în psalmi	5
+ Mythos — Dela epistolele pastorale și până la dl Lucian Blaga —	16
+ Profesorul Petru Gherman	49
Date școlare	55
Cronica anului	65
+ Omul în concepția creștină și comunistă	75

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

